

58
4.06.22

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Беднарський Владислав Дмитрович

ДИПЛОМНА РОБОТА
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ
В ЄВРОПІ

(представлена на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
галузі знань 24 «Сфера обслуговування»
спеціальності 242 «Туризм»)

Допущено до захисту
протокол № 01
від 01.06.2022
зав. кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи
к.е.н., доц. Давидюк Ю.В.

Керівник:
к.е.н., доц. Давидюк Ю.В.

Житомир – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Сутність та функції екстремального туризму.....	5
1.2. Характеристика видів екстремального туризму.....	11
1.3. Огляд найбільш екстремальних туристичних локацій в світі.....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПІ.....	27
2.1. Загальна характеристика регіонів Європи.....	27
2.2. Аналіз сучасного стану екстремального туризму в Європі.....	36
2.3. Дослідження найбільш популярних напрямів екстремального туризму в Європі.....	42
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПІ.....	56
3.1. Визначення факторів розвитку екстремального туризму в Європі....	56
3.2. Розробка екстремального туру в Європу.....	63
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток екстремального туризму в світі набуває все більших обертів. Багато людей прагнуть випробувати себе у різних нестандартних ситуаціях, відчуту присмак ризику та азарту, перевірити свої сили в різних випробуваннях.

Екстремальний туризм є джерелом значних потоків туристів за кордоном. Надання послуг з екстремального туризму не лише сприяє задоволенню вимог шанувальників екстриму, але і здійснює позитивний вплив на розвиток регіону його проведення та вистає елементом фінансової вигоди та престижу.

Для проведення екстремальних турів, в першу чергу необхідно розробити маршрут дотримуючись всіх вимог, щодо його розроблення, оскільки даний вид туризму пов'язаний із ризиком для життя туриста, також потрібно мати необхідне спорядження для проведення екстремальних турів, що іноді робить даний вид туризму не досить дешевим.

Європа займає друге місце в світі, після США в сфері розвитку екстремального туризму. Все більше європейських туристів прагнуть відчуту неймовірні враження та адреналін. Отже, дослідження стану та перспектив розвитку екстремального туризму в Європі набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дозволив визначити, що даній сфері туризму призначені роботи різних авторів, серед яких можна виокремити Є.В. Вавілову, А.У. Еверта, П. Дженнера, Я. Джонсона, В.Л. Казакова, Є. А. Окладнікову, П. Орлі, М.А. Риндача, Х. Себальос-Ласкурейна, К. Сміта, С.П. Фокіна та ін. Проте, питання екстремального туризму потребує подальшого розгляду оскільки даний вид туризму лише починає набирати оберти серед туристів.

Мета роботи полягає у дослідженні стану та перспектив розвитку екстремального туризму в Європі. Грунтуючись на поставленій меті в роботі визначені наступні завдання:

- визначити сутність та функції екстремального туризму;

- надати характеристику видів екстремального туризму;
- зробити огляд найбільш екстремальних туристичних локацій в світі;
- надати загальну характеристику регіонів Європі;
- проаналізувати сучасний стан екстремального туризму в Європі;
- дослідити найбільш популярні напрями екстремального туризму в Європі;
- визначити фактори розвитку екстремального туризму в Європі;
- розробити екстремальний тур в Європу.

Об'єктом роботи є стан та перспективи розвитку екстремального туризму в Європі.

Предметом роботи є теоретичні та практичні аспекти розвитку екстремального туризму.

Методи дослідження. Під час написання роботи було використано метод аналізу та синтезу, статистичний метод, математичний метод, табличний та графічний методи для відображення отриманих результатів, порівняльний метод, метод узагальнення.

Інформаційною базою роботи виступили посібники, підручники, монографії, статті, аналітичні звіти, дані Всесвітньої організації туризму, статистичні дані Європейських країн та ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення роботи полягає у визначенні факторів подальшого розвитку екстремального туризму в Європі та розробленні екстремального туру в Іспанію з метою підвищення популяризації екстремального туризму в Європі на ринку України.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна частина роботи становить 72 сторінки. В роботі налічується 43 рисунки, 11 таблиць, 1 додатку. Список використаних джерел становить 63 джерела, які розміщуються на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та функції екстремального туризму

Екстремальний туризм – це ніша в туристичній індустрії, яка включає в собі подорожі в небезпечні місця (гори, джунглі, пустелі, каньйони, печери тощо) або участь у небезпечних подіях. Екстремальний туризм тісно перетинається з екстремальними видами спорту. Їх об'єднує одна головна привабливість – «виплеск адреналіну», який викликаний елементом ризику. Порівняно із традиційним туризмом, який вимагає значних витрат на готелі, дорогу тощо, екстремальний туризм потребує набагато менше витрат [57].

Екстремальний туризм – один з перспективних напрямків сучасної сфери відпочинку і розваг. На сьогодні багатьом жителям нашої планети, особливо громадянам розвинених в економічному відношенні країн, вочевидь не вистачає гострих вражень. Туристична індустрія постійно розвивається й удосконалюється, пропонуються все нові види послуг туризму, оскільки більшість молодих людей прагне не до комфортного, спокійного відпочинку, а навпаки, до активних й цікавих видів відпочинку. Активні види туризму включають відпочинок і подорожі, розваги, спорт, що передбачає значне фізичне навантаження, тому недоступне для всіх категорій туристів. Ще більше навантаження як фізичне так і психологічне передбачають екстремальні види туризму.

Екстремальний туризм в більшості випадків це екстраординарні дії, тобто межі звичного і повсякденного існування людини. Його можна пов'язати зі смертельним ризиком і частими травмами. Так само можна сказати, що це межа можливостей людини як фізичних, так і емоцій. Це почуття свободи і адреналін, подолання страху, отримання нових емоцій. Прагнення зіткнутися зі складнощами, труднощами, небезпекою і подолати їх.

Екстремальний туризм стає все більш популярним і затребуваним серед інших видів сучасного туризму. Все більше людей хочуть спробувати себе в різних важких і нестандартних життєвих ситуаціях, відчутти ризик і азарт, перевірити свої сили і різних випробуваннях. Боротьба зі стресом, крім того допомагає розширити кругозір, і приносить користь для здоров'я [54].

Екстремальний туризм – це новий вид туризму, якій є галуззю яка динамічно розвивається на ринку послуг. Єдиного визначення поняття екстремального туризму не існує, оскільки його можна віднести до багатьох видів діяльності.

Дуже часто використовують два основні поняття даного виду туризму – екстремальний та пригодницький. Розглянемо трактування поняття «екстремальний туризм» деякими авторами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування поняття «екстремальний туризм»

Автор	Трактування поняття «екстремальний туризм»
1	2
Еверт А.У. [54]	Це діяльність, яка передбачає взаємодію з природнім середовищем і містить елементи очевидного або реального ризику, результатом якого є відносний, але не визначений шлях, і який залежить від учасника та інших обставин
Джонсон Я. [54]	Це подорож з єдиною метою – пошук пригод для відпочинку
Орлі П. [54]	Це поїздки, мотивовані переважно заняттями небезпечними видами спорту та захоплюючими, в природному середовищі, яке здійснюється на рівні невеликих груп друзів та серед молоді.
Сміт К., Дженнер П. [60, с. 49]	Це довгі поїздки у віддалений, малонаселений регіон з традиційною культурою і обмеженою інфраструктурою, бажанням досліджувати та відкривати території, через походи, пересування на джипах, баржах та інших нетрадиційних засобах пересування
Себальос-Ласкурейн Х. [52]	Екстремальний туризм – це більше, ніж просто комерційний лейбл. Це природна туристична діяльність, що вимагає певного опору та фізичних здібностей, та який пов'язаний з певним ступенем ризику
Вавілова Є.В. [10, с. 160]	Це туризм, який поєднує подорожі, які пов'язані з активними способами пересування та відпочинку на природі та, які мають за свою мету отримання нових вражень, відчуттів, покращення фізичної форми та досягнення спортивних результатів
Окладникова Є.А. [37, с. 360]	Це найбільш зростаючий, дохідний, хоча і дорогі вид туризму
Риндач М.А. [40, с. 46]	Це перспективний напрям в сфері відпочинку та розваг. Багатьом людям не вистачає гострих відчуттів, особливо тим, хто проживає в економічно розвинених країнах. Людина, влаштувавши своє життя, починає розуміти, що її не вистачає адреналіну

Продовження табл. 1.1

1	2
Фокін С. П. [48, с. 226]	Це вид подорожі, який значно перевищує нормативні вимоги класифікатора спортивних подорожей, а також форми діяльності, що мають підвищений ризик, та здійснюються під час спортивних змагань або походів
Казаков В. Л. [20, с. 44]	Це вид туризму під час якого відвідуються різні природні та техногенні об'єкти, відвідання яких несе в собі ризик для людини

Джерело: [10; 20; 37; 48; 52; 54; 60]

Всесвітня туристична організація (UNWTO) прийняла визначення різних видів туризму на 22-й Генеральній асамблеї, яка відбувалася у вересні 2017 р. у Ченду, Китай. Так, на асамблеї було надано визначення екстремального (пригодницького) туризму – як туризм, який передбачає фізичну активність, культурний обмін, взаємодію та близькість з природою [63]. Крім того, це вид туризму, який відбувається в напрямках із специфічними географічними характеристиками та ландшафтами.

Екстремальний туризм заняття мужніх людей. Через подолання труднощів, вони закріплюють свій характер і силу волі. Беручи участь в експедиціях, походах, потрапляючи в важкодоступні місця землі, доводять невичерпні можливості людини. Але варто врахувати що люди, котрі відправляються в екстремальні подорожі, повинні мати хороше здоров'я і якимось досвідом і знаннями. У кожному виді екстремального туризму існують певні ризики. Зазвичай вважається, що екстремальний туризм – це вид подорожей, який вимагає певної спеціальної підготовки та ризику, але це вірно лише частково.

Екстремальний туризм зародився на основі спортивного туризму – виду туризму в основі якого лежать змагання на маршрутах, що включають подолання категорійних перешкод в природному середовищі (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер і ін.), і на дистанціях, прокладених в природному середовищі і штучному рельєфі. Але багатьом була не до вподоби системність та категорійність, залучені зі спорту, тому поступово почався відхід в бік не категорійного, нерегламентованого та самостійного виду туризму – спочатку спортивно-екстремального, а за часом екстремального.

Поняття екстремальний туризм і загальному випадку означає подорожі в природному середовищі в складних умовах. Спосіб проведення вільного часу, різновид хобі, в процесі якого відпочиваючий займається активними видами діяльності, що вимагає значних фізичних зусиль організму, роботі м'язів, всього тіла [51].

Екстрим вимагає часом не тільки чисто фізичної підготовки і навичок, а й психологічної підготовки, глибоких знань законів природних явищ, миттєвої реакції на зміни в середовищі, твердості характеру і духу, вміння і здатності йти на ризик, але тільки лише тоді, коли цей ризик виправданий.

Усі екстремальні маршрути мають різні категорії складності, але все ж таки, більшість з них не вимагають професіоналізму та ретельної підготовки, оскільки зазвичай вони під силу будь-якій дорослій, здоровій людині.

Розробка будь-якого маршруту потребує визначення деяких питань, і вибір маршруту є один з найбільш важливих моментів підготовки. Він залежить від того, яку мету ставить перед собою група.

Мета групи напряду залежить від таких факторів як фізичне тренування учасників групи, тривалі піші переходи та відпочинок на природі, відвідування природного чи історичного пам'ятника. Під час реальної розробки маршруту, цілі можуть поєднуватися [8, с. 112].

Визначення складності маршруту також впливає на подальшу туристичну діяльність. Деякі частини маршрутів проходять по непоганим дорогам і тому з подоланням природних перешкод ніяк не пов'язані. Ці частини маршруту не вимагають картографічного матеріалу, часто розташовані в місцях масового відпочинку, і на них достатньо мати дорожні покажчики та оглядові схеми. Під час таких походів не є обов'язковим влаштовувати тривалі привали, через те, що час активного пересування обмежено. Інші маршрути прокладені не тільки по дорогах, а на таких місцевостях як:

- береги річок і озер;
- болота;
- вирубки;

- гори та перевали;
- лісові стежки й просіки.

На таких територіях можна зустріти природні перешкоди у вигляді канав, каменів, буреломів, струмків, купин, тому необхідно мати туристську схему або карта. Тривалі привали, нічліг є обов'язковими умовами на таких частинах маршруту. Основні правила під час подолання екстремальних маршрутів (рис. 1.1).

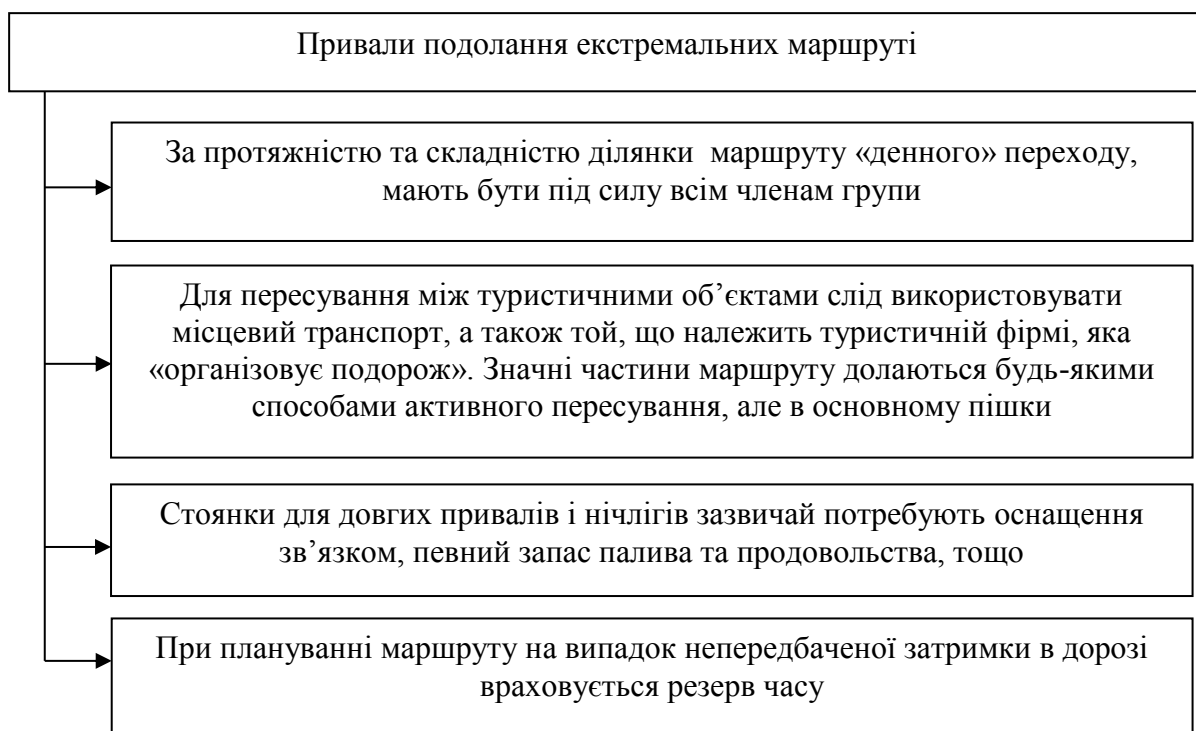

Рис. 1.1. Правила подолання екстремальних маршрутів

Джерело: узагальнено автором на основі [8, с. 114]

Отже, дотримання наведених на рис. 1.1 дозволить забезпечити безпеку на екстремальному маршруті.

Під час розгляду та створення маршруту необхідно використовувати увесь необхідний матеріал, тобто використовувати довідники, путівники, краєзнавчу літературу, картографічний матеріал. Необхідно використовувати оглядові схеми путівників для того, щоб правильно розробити маршрут. Для більш точної побудови маршрутної нитки можна використовувати атласи

автомобільних доріг, спеціальні туристські схеми, карти області. Так само необхідно узгодити маршрути з режимами допуску в заповідники, розкладом транспортного руху і т.п. Узгодження і затвердження паспорта маршруту є кінцевим етапом опрацювання маршруту [8, с. 116].

Проведення екстремальних маршрутів є багатоступеневою і дуже складною процедурою, для якої необхідно мати досить високу кваліфікацію.

Вона є одним з головних елементів технології обслуговування туристів в даному випадку.

При проведенні туристичних екстремальних маршрутів необхідно прагнути до наступного (рис. 1.2).

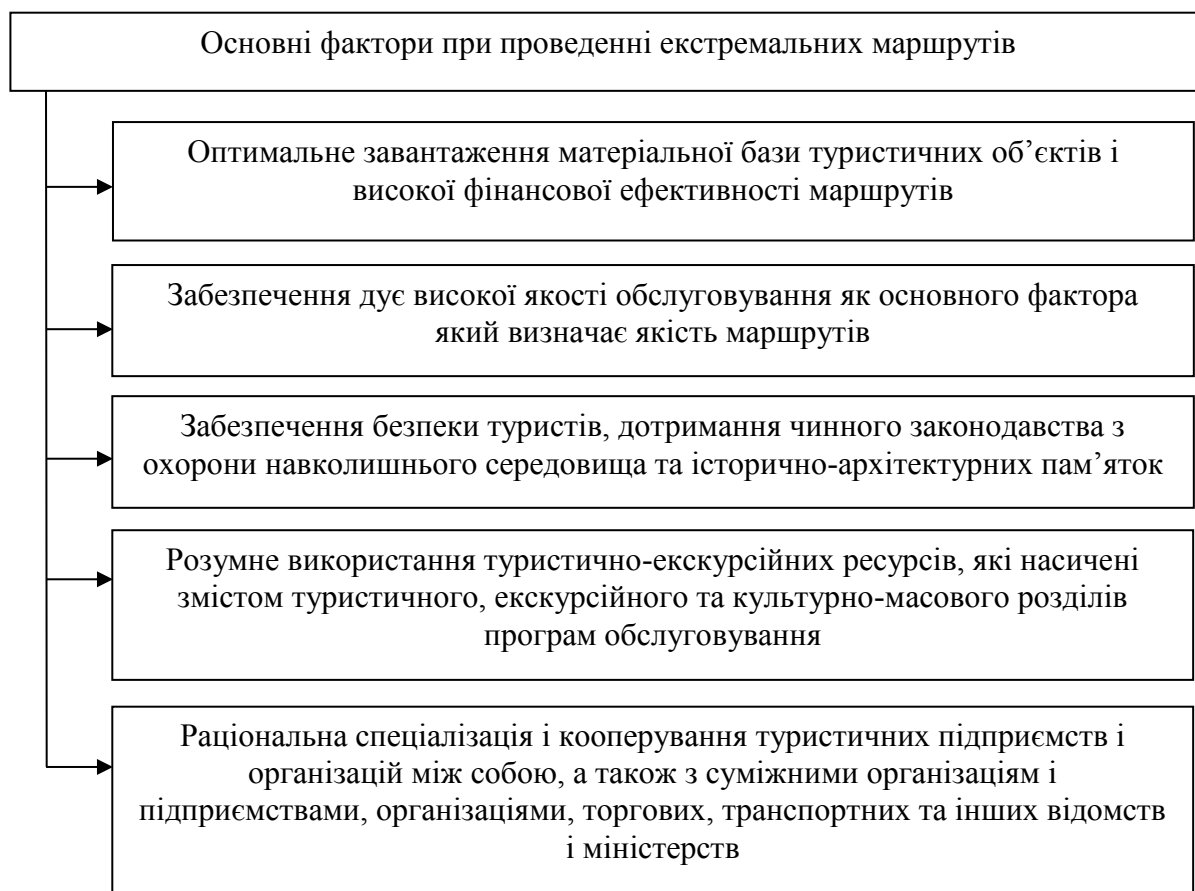

Рис. 1.2. Основні фактори при проведенні екстремальних маршрутів

Джерело: складено автором на основі [5, с. 279-280]

Також, для проведення маршруту необхідно потурбуватись про спеціальне спорядження, якщо воно є необхідним. Спорядження умовно можна

поділити на приватне, групове і спеціальне. Призначення спорядження є прямо залежним від його назви. Особисте чи приватне спорядження – це речі необхідні кожному туристу окремо. Групове спорядження – речі, якими користується кожен член грипи. Спеціальне обладнання – це тип спорядження є необхідним під час виконання краєзнавчих, експедиційних завдань. Зазвичай, таке спорядження використовується під час складних походів. Загальними вимогами до туристичного спорядження це мінімальна вага та об'єм, безпека експлуатації, комфортність, міцність, легке використання, дотримання гігієни, багатофункціональність, естетичність.

Отже, екстремальний туризм – це різновид пригодницького туризму, якій відноситься до спеціальних видів туризму. В широкому розмінні – це подорож, яка пов'язана з ризиком. Аналіз дефініцій «екстремальний туризм» дозволяє дійти висновку, що це вид пригодницького туризму, що характеризується відвідуванням природних або штучно створених людиною об'єктів, пов'язаний із певним ступенем ризику для туриста, під час якого відбувається мобілізація фізичних та психологічних резервів людини, в результаті якого вона отримує позитивний адреналін, емоції і незабутні враження.

1.2. Характеристика видів екстремального туризму

Класифікація екстремального туризму включає в собі види діяльності з низьким, помірним та високим рівнем ризику відповідно до складності. Таким чином, екстремальним туризмом, який має низький рівень ризику може займатися практично кожна людина. Коли мова йде про екстремальний туризм з високим рівнем ризику, то тут вже турист повинен мати певний рівень підготовки. В Додатку А подано класифікацію екстремального туризму за 12 його основними ознаками.

Наразі не існує стійкої типології видів екстремального туризму, отже розглянемо його за місцем (середовищем), де він здійснюється та за рівнем

складнощів, які виникають при проходженні того чи іншого маршруту (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Типологія екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [38, с. 483]

Також, варто зазначити, що для кожної людини рівень екстремальності є доволі індивідуальним. Деякі екстремальні туристичні напрями є достатньо дорогими та призначені для людей, які можуть собі дозволити розваги такого типу. Навіть спорядження для таких екстремальних видів туризму вартує значних коштів.

Далі розглянемо кожний з типів екстремального туризму та види туризму, які до нього входять і їх коротку характеристику. На рис. 1.4 подано види екстремального туризму, які належать до водного типу.

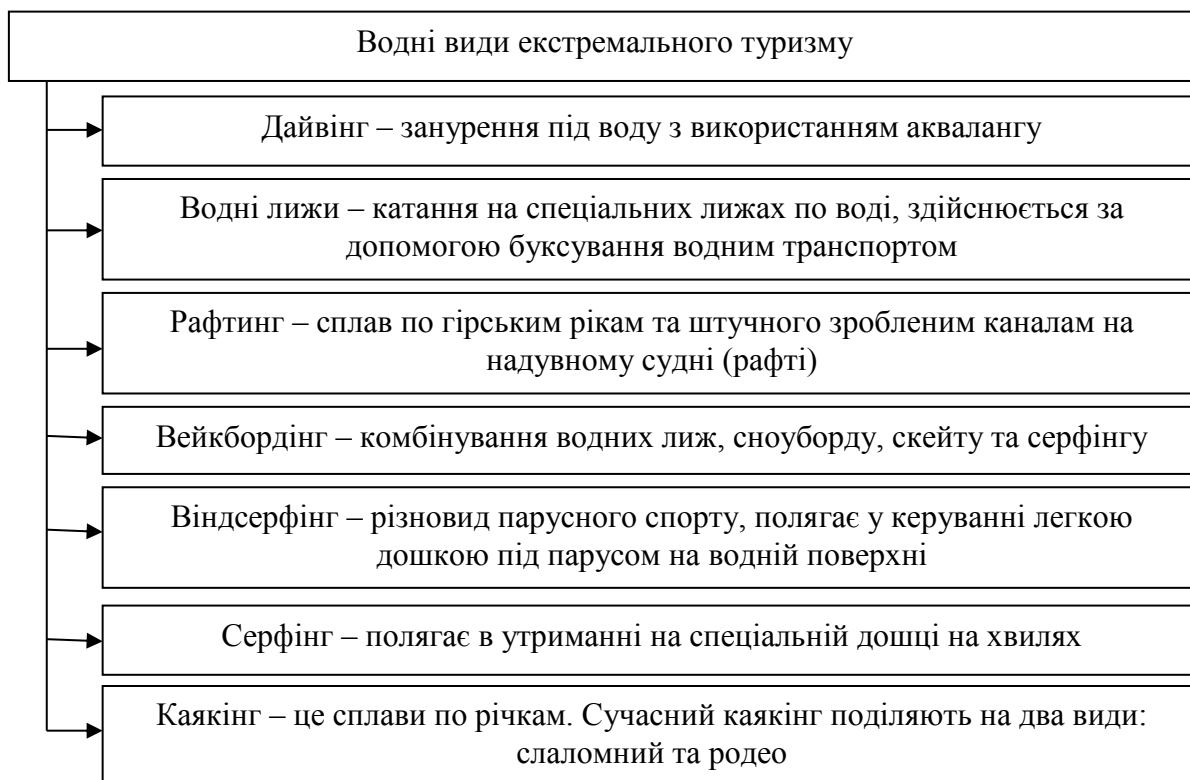

Рис. 1.4. Види водного екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [2, с. 97-98]

Розглянемо види гірського екстремального туризму. На рис. 1.5 подано види гірського екстремального туризму та їх характеристика.

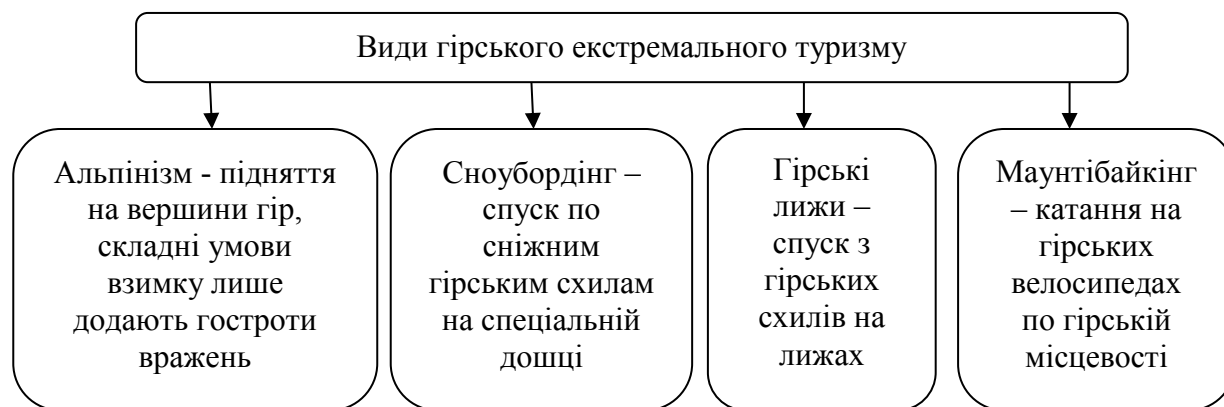

Рис. 1.5. Види гірського екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [2, с. 97-98]

Загалом, екстремальні види розваг, які пов'язані з гірськими лижами та сноубордом, розділяють на декілька груп: Freddie – спуск по крутим

непідготовленим зі складним рельєфом схилам; Heliskiing - теж саме, але туриста на гірську вершину доставляє гелікоптер; Ski-touring – використання лиж із спеціальним кріпленням для підняття вгору; Ski-mountaineering – підняття вгору з метою списку на лижах або сноуборді [39, с. 123].

Повітряні види екстремального туризму та їх характеристика подані на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Види повітряного екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [2, с. 97-98]

Наземні види екстремального туризму та їх характеристики подані на (рис. 1.7).

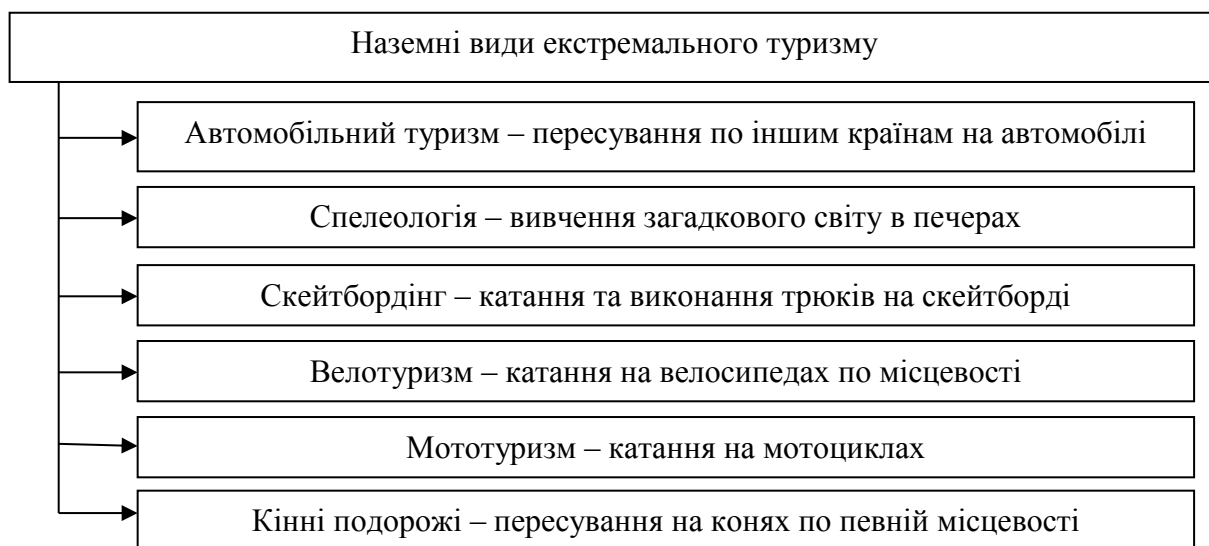

Рис. 1.7. Наземні види екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [2, с. 97-98]

Також, серед видів екстремального туризму виокремлюють екзотичні види екстремального туризму, розглянемо їх детальніше (рис. 1.8).

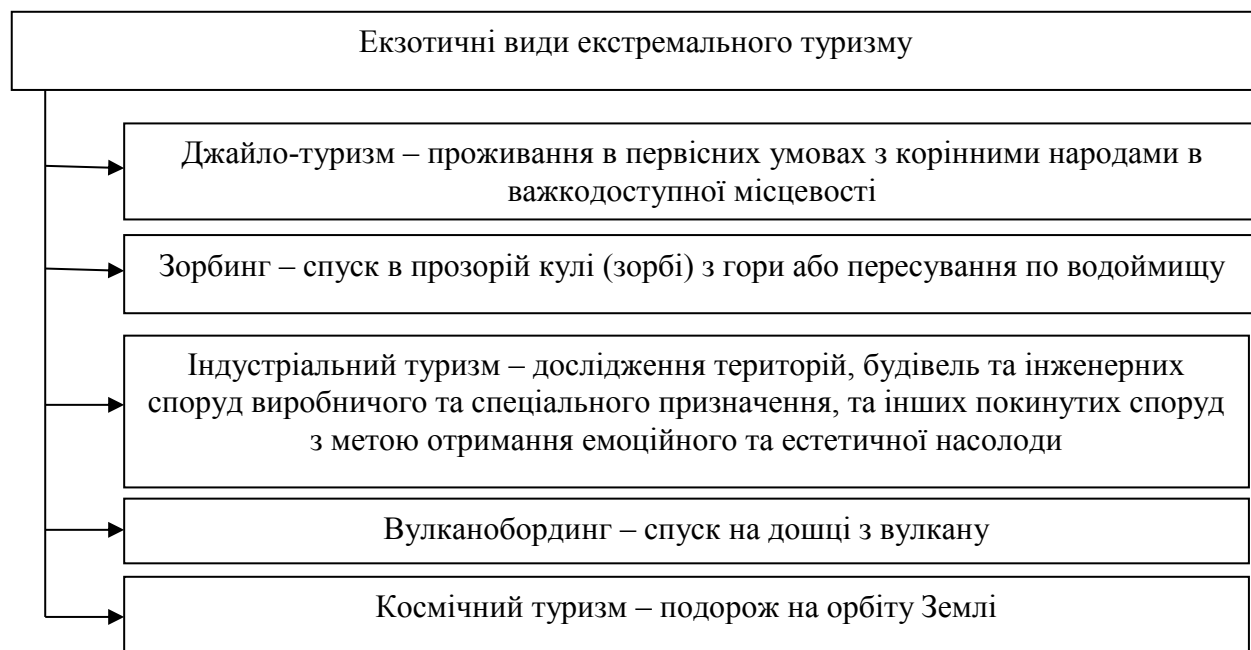

Рис. 1.8. Екзотичні види екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [2, с. 97-98]

Виокремлюють, ще види екстремального туризму, які проводяться в важко досяжних місцях (рис. 1.9).

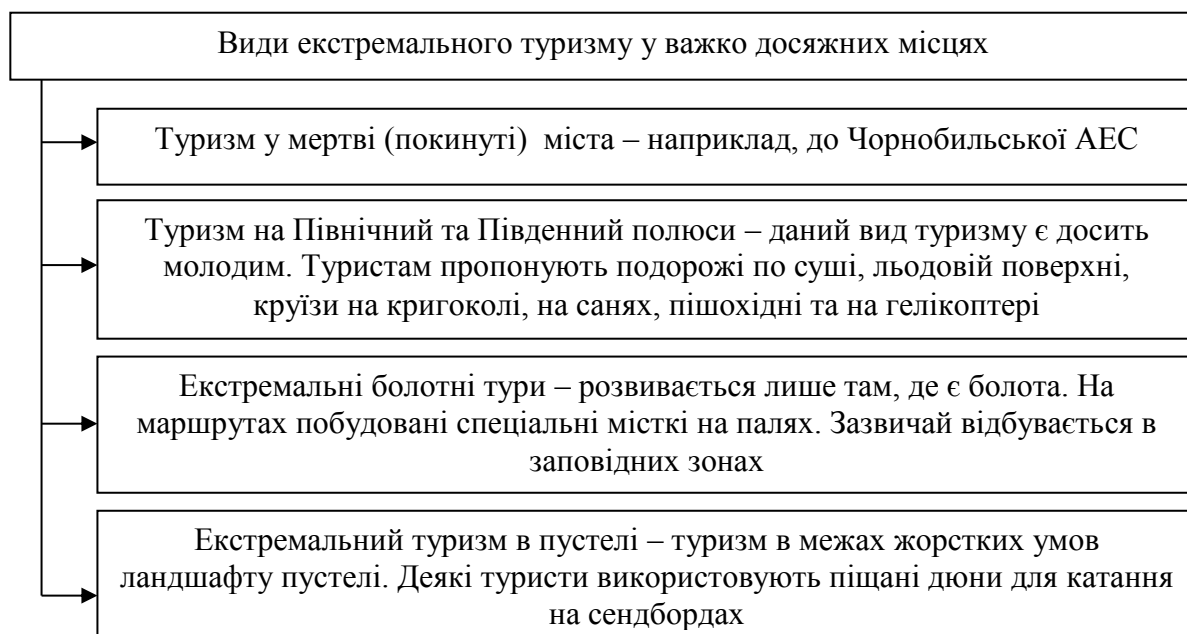

Рис. 1.9. Екстремальні види туризму у важко досяжних місцях

Джерело: складено автором на основі [23, с. 7-11]

Існують види екстремального туризму, які можна розділити на категорії складності (альпінізм, різні походи, сплави та т.п.) та існують такі, які неможна розділити на категорії складності (парашутизм, космічний туризм, вулканобордінг та т.п.). В кожній країні категорії визначаються за різними критеріями, їх може бути різна кількість. Для того, щоб визначити категорію необхідно врахувати наступні відомості щодо маршруту:

- захищеність від вітру;
- стан рельєфу;
- можливість повернення назад після проходження складних ділянок маршруту;
- небезпека (каменепади, лавини, обвали та т.п.);
- кліматичні небезпеки;
- тактичні складнощі;
- місця для наметів;

- час, необхідний для подолання ділянок;
- кількість спорядження, яке потрібно для проходження маршруту.

На основі всіх перерахованих факторів визначають категорії складності маршруту [38, с. 485].

У підсумку, проаналізувавши класифікацію екстремального туризму можна сказати, що даний вид туризму перекликається із пригодницьким та спортивним туризмом. Наразі, все більше напрямів екстремального туризму є офіційно видами спорту, навіть олімпійськими.

1.3. Огляд найбільш екстремальних туристичних локацій в світі

Початок розвитку екстремального туризму прийнято вважати від тоді, коли у 1841 р. було організовано першу туристичну поїздку із 570 членів товариства тверезості з Лейстера до Лафборо, яку організував Томас Кук.

Як окремий напрям туризму – екстремальний туризм виокремився нещодавно. Батьківщиною багатьох видів екстремального туризму вважається Нова Зеландія – саме тут місцеві жителі активно займаються спортом, і стверджують, що навіть рафтинг вигадали багато років тому маорі – корінне населення країни. Мальовничі природні краєвиди та високі гори, бурхливі річки, багата кількість печер та малонаселені заповідні території – все сприяло розвитку екстремальних видів туризму. Також, ще одним чинником стала майже повна відсутність будь-яких архітектурно-історичних пам'яток. Таким чином, для залучення туристів в країну почали вигадувати різні атракціони.

Станом на 2019 р. обсяг глобального ринку екстремального (пригодницького) туризму оцінювався у 657,8 \$ млн. За прогнозами експертів очкується зростання ринку на 2,02 \$ млрд. до 2030 року, що говорить про те, сукупний середньорічний темп зростання буде на рівні 10,7% протягом 2020-2030 рр. [59].

Поки не спалахнула пандемія COVID-19, глобальна індустрія екстремального туризму була на підйомі через зростання глобалізації, багатонаціональні заходи. Ця тенденція була перервана у 2020 р., проте наразі починається її поступове відновлення [59].

Очікується, що Північна Америка буде домінувати на світовому ринку пригодницького туризму, маючи найвищу частку ринку протягом прогнозованого періоду. Це пояснюється такими факторами, як наявність різноманітних місць для пригод, високий наявний дохід на душу населення, збільшення тенденцій у соціальних мережах для відвідування нових місць під час відпустки.

Також очікується, що Азіатсько-Тихоокеанський регіон буде зростати на найвищому сукупному середньому темпі зростання протягом прогнозованого періоду завдяки посиленню державно-приватних ініціатив щодо розвитку туризму та схильності молоді до екстремального (пригодницького) видів туризму [59].

У 2020 р. основні гравці світового ринку з екстремального (пригодницького) туризму запропонували про 5 екзотичних напрямків, які варто відвідати, а саме:

1. «Подорож до Туреччини» від ROW Adwentures.
2. «Мульти-пригодницький тур на Сардинію та Корсику» від Backroads.
3. «Сімейна поїздка в національному парку Вайомінг Єллоустон і Гранд-Тітон» від Austin Adventures.
4. «Подорож на острів Галапагос» від Classic Journeys.
5. «Похід у Небесні гори в Киргизстан» від Wilderness Travel [59].

Як вже зазначалося, Північна Америка, за прогнозами експертів буде переважати на ринку екстремального туризму в світі, з цього приводу розглянемо найбільш екстремальні та цікаві напрями у США для здійснення екстремального туризму (табл. 1.2).

Таблиця 1.3

Найбільш цікаві місця для екстремального туризму в США

Місце	Коротка характеристика
1	2
Лас-Вегас, штат Невада	Відвідувачі можуть зайнятися різноманітними екстремальними видами спорту – покататися на квадро циклах або на мотоциклах; спробувати вільне падіння над яскравими вогнями міста; проїздити на автомобілі на гоночних швидкостях; або навіть замовити гелікоптерий тур. Найбільш екстремальним та вибуховим за адреналіном є політ на пілотажному літаку, де пілот робить маневри, які називаються параболami – обертання, за циклювання та падіння в повітрі Невади
Гранд-Каньйон, штат Арізона	Гранд-Каньйон – це диво природи, що захоплює дух, з пішохідними стежками та маршрутами для катання на гірських велосипедах, кемпінгами, приголомшливим видом на каньйон та незабутніми золотими заходами сонця. Це також перлина для занять спортом на свіжому повітрі, а рафтинг є найпопулярнішим заходом на річці Колорадо. Подорож по крутому пересічному рельєфу Гранд-Каньйону – це неймовірно захоплює. Досвідчені альпіністи можуть вибрати пташиний вид на блакитні води з хребтів цього дива пустелі
Джексон Хоул, штат Вайомінг	Джексон-Хоул, розташований під високими піками Національного парку Гранд-Тітон і за декілька хвилин їзди від Єллоустоунського національного парку, є містом для пригод, відомим своїм чудовим розташуванням у центрі довгого списку видів активного відпочинку, багато яких підходять для гострих відчуттів, шукачів та досвідчених спортсменів. Для серйозного скелелазіння та пішохідних походів варто вирушати у Гранд-Тітон – це приголомшливий гірській регіон, вершина висотою 13700 футів; є також кемпінг, катання на конях, катання на гірських велосипедах, веслування на каное, рафтинг, катання на байдарках по річці Снейк
Анкорідж, штат Аляска	У Анкоріджі, найбільшому місті Аляски, відвідувачі можуть замовити політ на гелікоптері який висадить їх прямо на вершині гори Чугач – де знаходиться один з найбільших державних парків США. Місто розраховано на досвідчених лижників, катання на хелі-лижах є одним із найбільш затребуваних пригодницьких видів спорту на сьогодні, що дозволяє любителям гір дістатися до незайманої місцевості та крутих схилів
Твін Фоллз, штат Айдахо	Айдахо, північно-західний штат, відомий своїми гірськими ландшафтами, тако є домом для невеличкого містечка Твін-Фоллз, яке може похвалитися колосальним набором видів спорту на відкритому повітрі, включаючи скелелазіння, кемпінг, риболовлю, походи, плавання, катання на гірських велосипедах, авто гонки, мотокрос, байдарки, каное, снігоходи, лижі та сноуборд. Але більшість відвідувачів приїждять сюди заради бейс-джампінгів - стрибків зі скелі з парашутом. Можна стрибнути з мосту Перрін, що знаходиться на висоті 486 футів над річкою Снейк, і дозвіл для цього отримувати не потрібно
Йосемітський національний парк, штат Каліфорнія	Йосемітський національний парк є одним з найкращих місць для скелелазіння в світі, його могутні вершини піднімаються над горами Сьера-Невада. Існує багато скельних утворень, найбільш популярні Half Dome або Three Brothers, а також простіші вершини, включаючи Вашингтонську колону. Крім того, парк також є чудовим місцем для хай лайна (ходіння по канату, натягнутому між двома скелями); є також піші прогулянки, кемпінг, їзда на велосипеді, риболовля, катання на конях, рафтинг та бігові лижі

Продовження табл. 1.2

1	2
Мауї, штат Гаваї	Мауї – це незаймані білі піщані пляжі, аквамаринові води і насичене морське життя. Цей острів є ідеальним місцем для відпочинку з його пишним тропічним ландшафтом, гірським рельєфом і вулканічними вершинами. Можна зайнятися типовими видами активного відпочинку, такими як веслування на каное, підводне плавання, каякінг, піші прогулянки, вітрильний спорт та рафтинг. Можна піднятися на висоту, можна зайнятися підводним плаванням, спуском у тропічні ліси, парасейлінгом та парапланеризмом, підняттям вгору по кратеру Халеакала – чотиримильний похід через вулкан Мауї, відвідувачі можуть навіть спуститися на велосипеді до підніжжя вулкана
Моав, штат Юта	Відомий своїми крутими каньйонами, ландшафтами та природною красою пустелі. Моав став найкращим місцем для катання на гірських велосипедах, але він також може похвалитися нереальними маршрутами по каньйону, які проходять через різьблений пісковик та стародавні руїни. Національний парк Каньйондлес і Національний парк Арки є місцем для походів світового класу, рафтингу, скелелазіння, спуску, альпінізму, мотокросу та хайлайна
Штат Мічиган	У цьому штаті багато місць для занять спортом на свіжому повітрі, більшість з яких викликає викид адреналіну. Протягом холодних місяців шанувальники екстремальних видів спорту можуть займатися льодолазанням, яке включає в себе підйом на замерзлий водоспад, катання на саках у зимовому спортивному комплексі Маскегон, катання на снігоходах, дайвінг, сноу-кайтинг та підлідний вітрильний спорт на озері Мічиган. Протягом літа, тут можна займатися дайвінгом до кораблю що затонув, кайтбордином, каякінгом, парасейлінгом, флайбордігом та серфінгом

Джерело: складено автором на основі [57]

Отже, можна впевнено стверджувати, що Сполучені Штати переповнені місцями для екстремальних видів спорту – від катання на льоду та сноу-кайтингу до бейс-джампінгу та хайлайна – з різноманітним ландшафтом крутих каньйонів, високих гір та бурхливих річок вод, не дивно, чому країна вважається однією з найкращих місць для зарядження адреналіном та є популярною серед шукачів гострих відчуттів, шанувальників пригод та екшн-спорту.

Розглянемо найнебезпечніші міста в світі для зайняття екстремальним туризмом, та заради яких екстремали ризикують життям.

1. Печера ластівок – Мексика. Знаходиться у Сан-Луїс-Потосі, є найбільш відомим печерним валом у світі. Це також потенційно 11-та найглибша яма у всьому світі. Зазвичай багато людей насторожено ставляться до цієї величезної діри шириною від 160 до 205 футів, яка має глибину 1220 футів (рис. 1.10).

Рис. 1.10. Печера ластівок, Мексика

Джерело: [58]

Для екстремалів – це ідеальне місце для бейс-джампінгу. Стрибунам зі своїми парашутами потрібно близько десяти секунд, щоб перейти від вершини отвору до самого дна – це означає, що будь-яка помилка, призведе до жорстокого приземлення, а також може призвести до швидкої, руйнівної смерті [58].

2. Система Сак Актун – Рів'єра, Мексика. Якщо печера буде не достатньо страшною, то можна спробувати опуститися під воду (рис. 1.11).

Рис. 1.11. Система Сак Актун – Рів'єра, Мексика

Джерело: [58]

Печера, має рекорд, як найдовша підводна печера в світі, вона досягає 350 кілометрів, має середню глибину 21 метр і максимальну глибину 120 метрів. Різні обвалення даху призвели до сотень сенодів, які не так безпечно досліджувати [58].

3. Дорога смерті – Болівія. Її ще називають Північна дорога Юнгасу, це не місто для спокійної погулянки на велосипеді. Хоча сьогодні введено більше заходів безпеки, колись – а іноді й досі – відома як найнебезпечніша дорога у світі (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Доліна смерті, Болівія

Джерело: [58]

З постійними туманами, зсувами, каскадами та скелями, які мають висоту на 2000 футів. Дорога має лише 10 футів завширшки. Зараз існують велосипедні тури для екстремальних туристів, варто зазначити, що за останнє десятиліття там загинуло понад десяток велосипедистів [58].

4. Гора Хуа – Китай. Підйом на цю гору вважався одним з найнебезпечніших походів у світі, тому, це ідеальна приманка для екстремалі.

Багато хто обирає йти по «Планковій стежці», яка, за чутками, спричиняє 100 смертей на рік. На мосту «Планк-роуд» туристи піднімаються на наступну вершину, пройшовши дощату доріжку завширшки 0,3 метра, побудовану вздовж вертикальної скелі (рис. 1.13).

Рис. 1.13. Гора Хау, Китай

Джерело: [58]

5. Диявольський басейн – Замбія та Зімбабве. Тут відкривається чудовий краєвид, але якою ціною. Тисячі років ерозії призвели до різних скельних басейнів на вершині водоспаду Вікторія (рис. 1.14).

Рис. 1.14. Диявольський басейн, Замбія та Зімбабве

Джерело: [58]

Один з цих скельних басейнів на самому краю водоспаду, майже звисає донизу. Багато людей намагалися повісити на цій скелі [58].

6. Клітка смерті – Австралія. Це прозора коробка, яка виготовлена лише з 4 сантиметрів акрилу (рис. 1.15).

Рис. 1.15. Клітка смерті, Австралія

Джерело: [58]

Турист входить до неї і опускається у воду, де бачить найагресивніших крокодилів. Туристи повідомляють, що буквально бачили подряпини на зубах з того місця, де крокодили намагалися зачепитися [58].

7. Прейкестолен – Норвегія. Це відома вершина – вважається найнебезпечнішою скелею з усіх прекрасних скель Норвегії. Висота скелі 1982 фути над водою (рис. 1.16).

Рис. 1.16. Прейкестолен, Норвегія

Джерело: [58]

Тут туристи зазвичай здійснюють бейс-джампінги, проте були випадки коли туристи загинули, просто намагаючись зробити знімок, оскільки підійшли близько до краю скелі [58].

8. Водоспад Ігуасу – Аргентина і Бразилія. Цей водоспад, по суті, є гігантською версією Ніагарського водоспаду (рис. 1.17).

Рис. 1.17. Водоспад Ігуасу, Аргентина та Бразилія

Джерело: [58]

Всього тут нараховується 275 водоспадів. Ігуасу вищий та вдвічі ширший за Ніагару. Тут можна відправитися на екскурсію на човні по всьому водоспаду. Вода у водоспаді важка та неспокійна [58].

9. Вулкан Вільярріка – Чилі. Туристи які подорожують до Пукона, в Чилі, мають можливість стрибнути з банджі в діючий вулкан. (рис. 1.18).

Рис. 1.18. Вулкан Вільярріка, Чилі

Джерело: [58]

Цей варіант є частиною екстремального туристичного пакету, який також включає стрибки з банджі з водоспаду, рафтинг і стрибки з парашутом як частина маршруту [58].

10. Ель-Камініто Дель Рей – Іспанія. Ця доріжка відома як «Маленька стежка короля», проходить через над вузький каньйон, який люблять екстремальні туристи (рис. 1.19).

Рис. 1.19. Ель-Камініто Дель-Рей, Іспанія

Джерело: [58]

Хоча пішохідна доріжка спочатку була створена в 1905 році як спосіб для робітників пересуватися між двома гідроелектростанціями, з тих пір вона стала найбільш відома як туристична пам'ятка, особливо для туристів, які люблять ризикувати. Колись вона мала назву «Найнебезпечніша доріжка у світі», після того, як п'ятеро людей загинуло в 1999 та 2000 роках. Після суперечки її на деякий час закрили але знову відкрили для публіки у 2015 році [58].

Отже, екстремальний туризм набуває все більшої популярності в світі. Особливо даний вид туризму є популярним серед молоді. Деякі країни, для залучення більшої кількості туристів в країну, пропонують різноманітні екстремальні подорожі. В екстремальному туризмі мандрівники відправляються в найнебезпечніші райони світу та випробовують найбільш смертельні трюки і все заради гострих відчуттів.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПІ

2.1. Загальна характеристика регіонів Європи

Європа, незважаючи на свої невеликі розміри, є одним із найважливіших регіонів планети. Можна стверджувати, що історія людства від епохи Великих географічних відкриттів до Другої світової війни була багато в чому європоцентричною. У Європі було здійснено багато наукових відкриттів, а майже всі інші регіони світу в різний час перебували в колоніальній залежності від європейських країн [36].

Європейський туристський макрорегіон – це провідний у туристичному відношенні макрорегіон світу. На нього у 2019 р. припадало майже 51 % міжнародних туристських прибутків та 36,7 % доходів від міжнародного туризму у 2018 р. [36].

Європейський туристський макрорегіон має високу аттрактивність, внаслідок широкої диференціації його природних умов, різноманітності етно-конфесійного вигляду різних регіонів Європи, високого соціально-економічного розвитку країн даного макрорегіону, а також спільного історії, яка пов'язує до купи більшість європейських країн.

Практично всі існуючі види туризму отримали свій розвиток в Європейський туристичний макрорегіон.

У Європейському туристському макрорегіоні виділяють чотири туристські субрегіони:

- Північна Європа;
- Західна Європа;
- Центрально-Східна Європа;
- Південна Європа та Східне Середземномор'я.

Кожен із цих субрегіонів володіє своїми особливостями та перевагами, недоліками та проблемами, які, тим не менш, не заважають Європейському

туристському макрорегіону займати протягом всієї історії сучасного туризму перше місце в рейтингу світових туристичних макрорегіонів.

Всесвітня туристська організація виділяє два показники для аналізу туристських макрорегіонів та країн:

- туристські прибуття;
- грошові надходження від туризму у доларах.

На основі цих критеріїв і складаються рейтинги, де порівнюються між собою макрорегіони та субрегіони.

За міжнародними туристськими прибуттями серед субрегіонів Європейського туристичного макрорегіону впевнене місце лідера займає Південна Європа та Східне Середземномор'я – на ці регіони припадає 39,8% туристів, що прибувають у макрорегіон, тобто практично кожен четвертий турист (рис. 2.1).

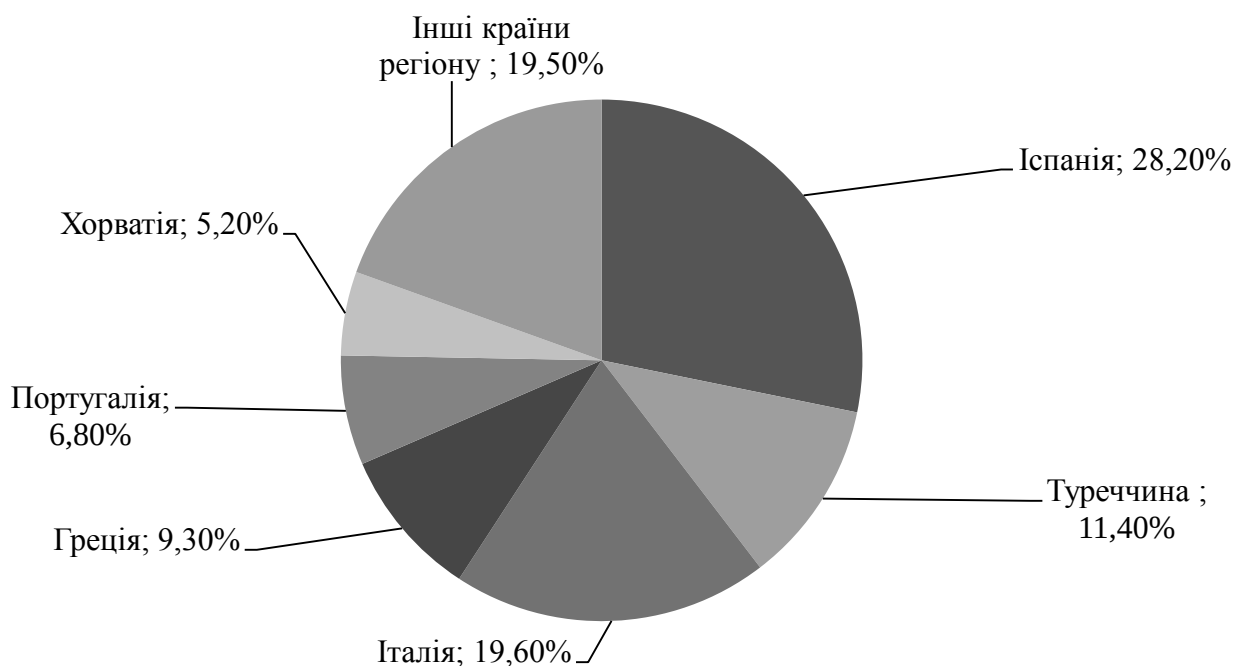

Рис. 2.1. Структура туристичних прибуттів в Південній Європі та Східному Середземномор'ї у 2019 р., %

Джерело: [63]

Розподіл туристських потоків субрегіону Південна Європа та Східне Середземномор'я дуже нерівномірне: перше місце належить Іспанії (28,2 % від турпотoku до субрегіону), друге – Італії (19,6 %) та третє – Туреччини (11,4 %) тобто навіть між країнами-лідерами є величезна диспропорція щодо розподілу туристів. Також за туристськими прибуттями заслуговують уваги Греція (9,3%), Португалія (6,8%) та Хорватія (5,2%). Інші 11 країн субрегіону приймають 19,5 % туристських прибутків. Аутсайдер в даному рейтингу є Сан-Марино - 0,0% [63].

Другим європейським субрегіоном після прибуття є Західна Європа, їй належить 28,8% міжнародних туристичних прибутків Європейський макрорегіон (рис. 2.2).

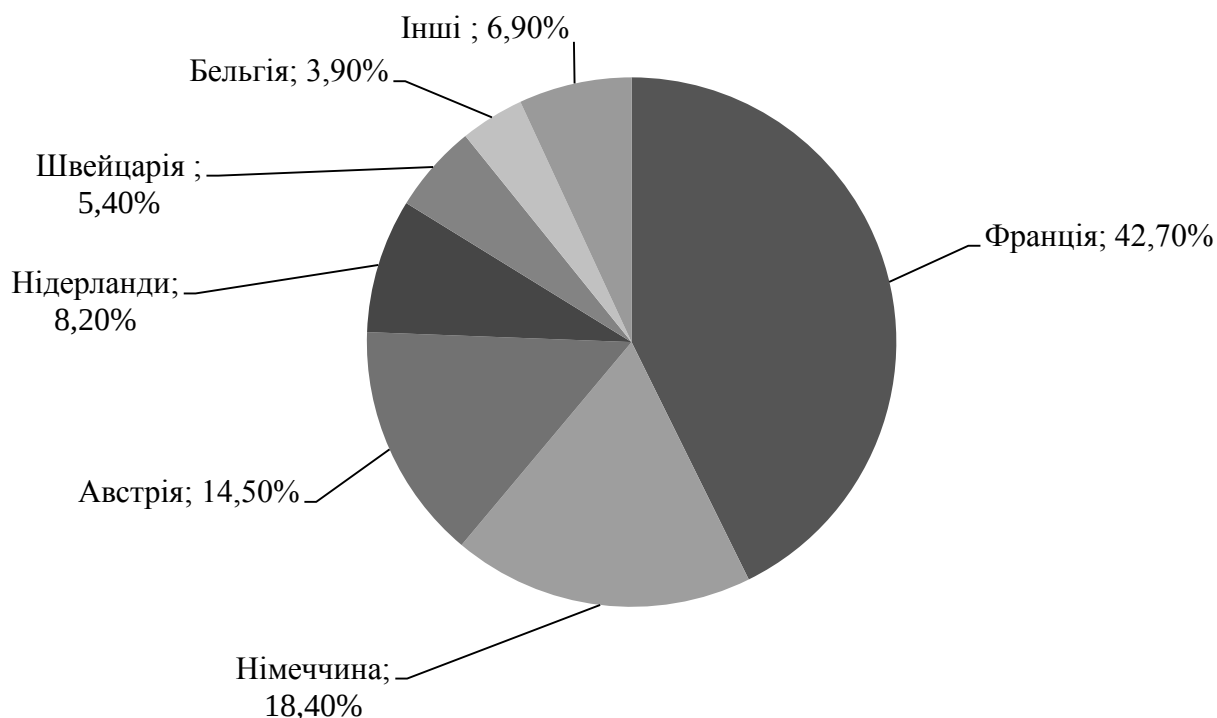

Рис. 2.2. Структура туристичних прибуттів регіон Західна Європа у 2019 р., %

Джерело: [63]

Серед країн Західноєвропейського субрегіону лідером, безперечно, є Франція – 42,7 % міжнародних туристських прибутків у країни цього субрегіону. На другому місці – Німеччина (18,4 %) та третьому місці

розташувалася Австрія (14,5 %). Таким чином, на долю цих трьох країн припадало в 2019 р. трохи більше $\frac{3}{4}$ міжнародних туристичних прибутків у цей субрегіон, що свідчить про високий рівень диференціації туристичного потоку. До країн з більш-менш відчутним вкладом з міжнародних туристських прибуття можна також віднести Нідерланди (8,2%), Швейцарію (5,4%) та Бельгію (3,9%). Ліхтенштейн у даному рейтингу стоїть на останньому місці в західноєвропейському туристському субрегіоні (0,0%) [63].

Третім європейським регіоном з міжнародних туристичних прибуттів є Центрально-Східна Європа на яку припадало у 2019 р. 19,9% туристського потоку до Європейського макрорегіону (рис. 2.3).

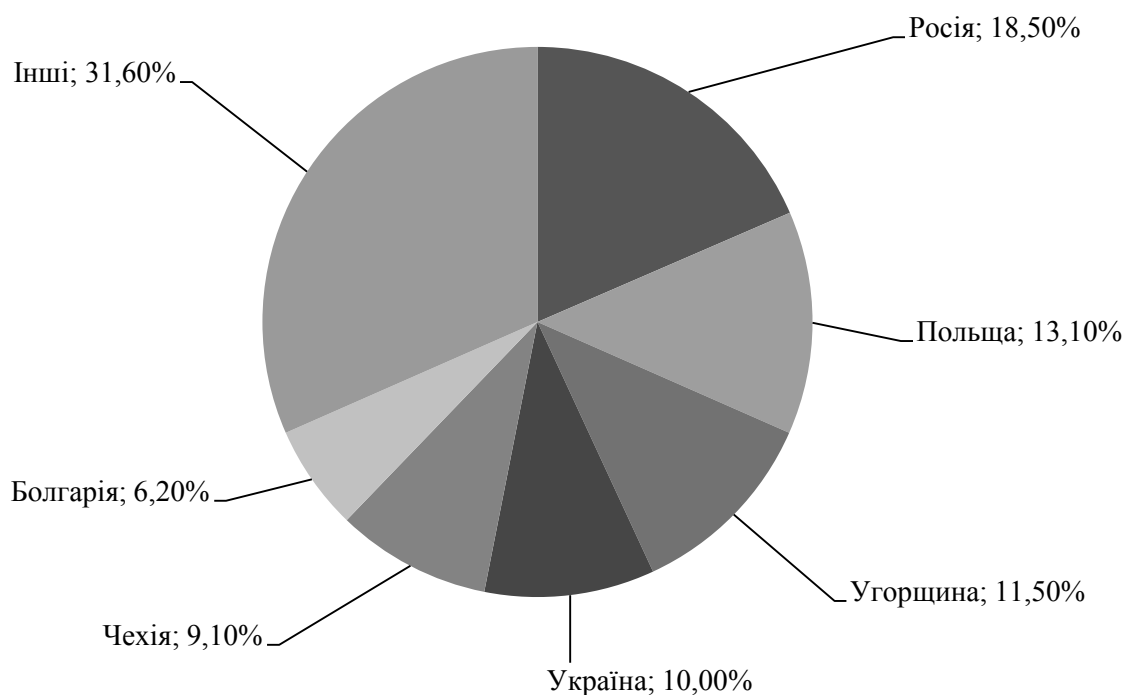

Рис. 2.3. Структура туристичних прибуттів регіону Центральна та Східна Європа у 2019 р., %

Джерело: [63]

Перше місце серед країн Центральної та Східної Європи за міжнародними прибуттями займає Росія (18,5% від загального обсягу туристичного потоку в даний субрегіон), на другому місці – Польща (13,1 %), на третьому – Угорщина (11,5 %). Також слід відзначити Україну (10,0%),

Чехію (9,1%) та Болгарію (6,2%). З представлених даних видно, що рівень диференціації туристського потоку у субрегіоні, що розглядається, набагато нижче, ніж у двох попередніх субрегіонах.

В інших країнах регіону питома вага туристського потоку загалом обсягу міжнародних туристських прибутків у субрегіон не перевищують 5%. Абсолютним аутсайдером з туристичних прибутків, крім Туркменістану, якого відсутні дані, є Молдова (0,1%) [63].

І останнє місце серед європейських субрегіонів з міжнародних туристським прибуттям займає Північна Європа – на нього у 2019р. припадало 11,5% прибуття (рис. 2.4).

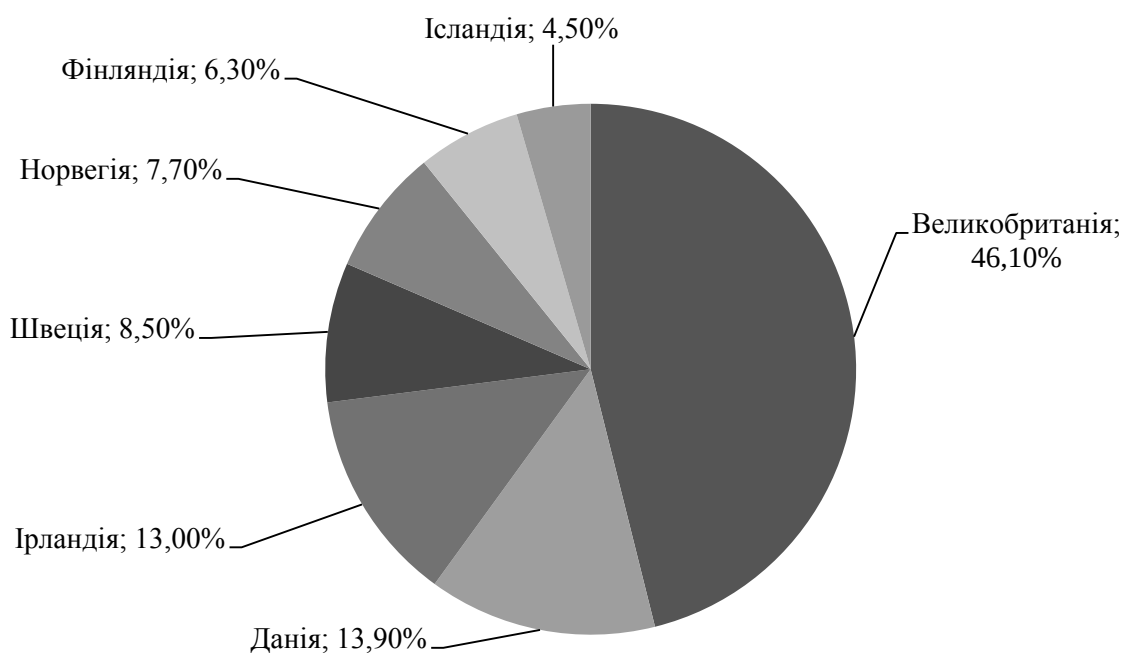

Рис. 2.4. Структура туристичних прибуттів у регіоні Північна Європа, 2019 р., %

Джерело: [63]

В даному регіоні Європи домінує Великобританія, на неї припадає 46,1% прибуття туристів в субрегіон. Інші країни розподілилися так: Данія (13,9%), Ірландія (13,0 %), Швеція (8,5 %) та Норвегія (7,7 %). Сукупний питома вага Фінляндії та Ісландія вбирається у 11 % [63].

За доходами від міжнародного туризму Європейський макрорегіон займає більш скромне місце у світі, ніж по міжнародних туристичних прибуттях.

Рейтинг європейських туристичних субрегіонів з доходів від міжнародного туризму виглядає так:

1) Південна Європа та Східне Середземномор'я – 38,9 % від загальної суми надходжень у макрорегіон. Лідерами з доходів є країни: Іспанія (34,6% від доходів, що надійшли до субрегіону), Італія (23,0%) та Туреччина (10,7%);

2) Західна Європа – 32,3%. Літери: Франція (29,3%), Німеччина (25,8%), Австрія (13,3%);

3) Північна Європа – 17,1%. У першу трійку країн входять: Великобританія (54,1% - повне домінування), Швеція (16,4%), Данія (9,1%);

4) Центральна та Східна Європа – 11,7 %. Трійку лідерів утворюють: Польща (20,9% від загального обсягу доходів від туризму у субрегіоні), Росія (14,8%) та Чехія (12,0%) [63].

Порівнюючи макрорегіони, субрегіони та країни між собою можна зробити проміжний висновок про благополуччя країн у плані туризму, але і економіки та соціальної сфери: туристи їздитимуть у ті країни, де не тільки високий рівень туристської інфраструктури, а й стабільна економічна обстановка та соціальна атмосфера. Тим не менш, за статистичним даним неможливо оцінити туризм у країнах та субрегіонах з точки зору політики, культури та соціальної сфери – для доповнення образів субрегіонів та країн потрібна інформація та іншого роду.

Зокрема, туристські субрегіони Європейського макрорегіону значною мірою відрізняються один від одного тими видами туризму, які отримали там розвиток.

1. Північна Європа.

Для Північноєвропейського туристського субрегіону характерно:

- Переважання пізнавального туризму (Лондон, Ліверпуль, Едінбург, Осло, Копенгаген, Стокгольм);

- розвиток освітнього та ділового туризму (Лондон, Кембрідж, Оксфорд, Стокгольм, Осло, Гельсінкі та ін);
- низький рівень розвитку пляжно-купального туризму, зумовлений географічним розташуванням субрегіону;
- популяризація видів та центрів туризму, пов'язаних з історією та археологією (пам'ятки кам'яного та бронзового віків у Норвегії та Швеції, пам'ятки, пов'язані з культурою вікінгів в Ісландії, Данії, Норвегії та Швеції; мегалітичні комплекси Великобританії та Ірландії, в тому числі і Стоунхендж, середньовічні замки та монастирі Шотландії);
- морський круїзний туризм північною Атлантикою, який за рівнем розвитку поступається лише Карибському та Середземному морям;
- переважання видів туризму, пов'язаних з рельєфом та гідрографією: трекінг, гірсько-спортивний, гірськолижний, сплави по річках та спортивна риболовля, круїзи по фіордам Норвегії, островам Швеції, «Озерному краю» Фінляндії);
- яскраво виражена спеціалізація на «зеленому туризмі» (екологічний туризм у Норвегії, агротуризм у Фінляндії, зоологічний туризм, відвідування національних парків Ісландії);
- популяризація туризму за Полярним колом (арктичні сафари з полюванням на полярних тварин у Гренландії, катання на оленях та собачих упряжках, етнографічний туризм, пов'язаний із саамами);
- дуже висока вартість туризму у країнах Північної Європи (обумовлена не лише дорожнечою інфраструктури, а й тим, що Великобританія та країни Скандинавії – одні з найбагатших (і, відповідно, дорогих країн у світі [21]).

2. Західна Європа.

У Західноєвропейському субрегіоні також наголос на спеціалізацію за видами туризму:

- гірськолижний (Ціллерталь та Інсбрук в Австрії, Лівіньо та Кортіна Д'Ампеццо в Італії, Куршевель та Альп д'Юез у Франції, Давос та Санкт-Моріц у Швейцарії, Малбун та Штег у Ліхтенштейні тощо);

- культурно-пізнавальний та екскурсійний (автобусні тури) види туризму в Бельгії, Нідерландах та Люксембурзі (Бенілюкс). Незважаючи на розміри, країнам Бенілюксу є що показати туристам: старовинні квартали Великого герцогства Люксембург, пам'ятники містобудування в Антверпені і Брюсселі, знамениті голландські вітряки та старовинні квартали Амстердам і т. д. [21].

Окремо у Західноєвропейському туристському субрегіоні можна виділити Німеччину та Францію:

- Німеччина є особливим туристським макрорайоном, оскільки не тільки має неймовірно розвинену туристську інфраструктуру (починаючи від транспортної доступності будь-якого куточка Німеччини і закінчуючи величезним «асортиментом» засобів розміщення та підприємств харчування), а й тим, що Німеччина здатна просувати на міжнародному рівні одразу кілька видів туризму: пов'язані з природними ресурсами (лікувально-оздоровчий, екологічний туризм), пов'язаний із культурно-історичними ресурсами (музейний та екскурсійний види туризму), пов'язаний з інфраструктурою (освітній, діловий види туризму та шоп-тури);

- Франція (без своїх альпійських територій та середземноморського узбережжя) також виділяється в окремий макрорайон, що обумовлено не лише природною аттрактивністю (річки Сена, Рона, Луара і т. д.), але і величезним числом культурно-історичних пам'яток від античних часів донині. Франція – найвідвідуваніша у світі країна, про що свідчить щорічно зростає кількість туристів, що прибувають.

3. Центральна-Східна Європа.

Цей туристський субрегіон величезний за своєю площею, оскільки включає країни Балтії, Центральної та Придунайської Європи, а також східноєвропейські, закавказькі та середньоазіатські країни (колишні республіки СРСР). Такі різні за природним, історичним, економічним, політичним, культурного та конфесійного розвитку країни об'єднані не лише спільною історією, а й безліччю різних політичних та економічних спілок, які дозволяють їм спільно розвивати туристичну промисловість. Цей субрегіон представляє

практично все існуючі види туризму, але його головна особливість – досить середньому та навіть низькому матеріально-технічному забезпеченні цієї галузі економіки [21].

4. Південна Європа та Східне Середземномор'я.

Даний туристський субрегіон є туристам різноманітністю культур, релігій та економічного розвитку, але об'єднує ці країни, крім географічного сусідства, природна складова. Все це зумовило спеціалізацію субрегіону на таких видах туризму:

- спрямованість туризму заснована на морському відпочинку (пляжний туризм, морські круїзи Середземномор'ям, дайвінг-туризм);
- лікувально-оздоровчий туризм (курорти Італії, Іспанії, Греції, Кіпру, Мальти, Ізраїлю, Туреччини та ін.);
- культурно-пізнавальний туризм, заснований на численних пам'ятниках історії, культури та мистецтва: давньогрецькі та давньоримські руїни (Акрополь, Колізей), середньовічні замки та палацові комплекси (Альгамбра), пам'ятники Нового часу (Дубровник, Будапешт). Туристів приваблюють історія, архітектура, музеї тощо таких міст, як Флоренція, Венеція, Неаполь, Генуя, Мадрид, Барселона, Толедо, Севілья, Гранада, Афіни, Дельфи та ін;
- спортивний туризм, включаючи гірський, гірськолижний, спелеотуризм (гірськолижні курорти Кортіна д'Ампеццо, Кронтплац, Мадонна ді Кампільйо та ін. В італійських Альпах, курорти Іспанії та Північних Анатолійських гір Туреччини, печери Італії, Іспанії, Греції, Туреччини та ін.);
- Релігійний туризм, оскільки субрегіон увібрав у себе католиків і православних, мусульман (Рим з Ватиканом, Турін та Лоретто в Італії, Монсеррат в Іспанії, Фатіма у Португалії, Афон у Греції, Єрусалим);
- Шопінг-туризм (Італія, Греція, Туреччина).

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що Європейський туристський макрорегіон має величезний потенціал для розвитку туризму, який забезпечує цьому регіону в даний час стабільне перше місце у рейтингу світових туристських макрорегіонів.

2.2. Аналіз сучасного стану екстремального туризму в Європі

Згідно даних Асоціації торгівлі про екстремальний туризм, Європа є основним джерелом ринку для компаній пригодницького туризму в Африці (43%) та Азії (30%). Південна Америка отримує прибуток переважно від північноамериканських туристів (54%), за нею йдуть європейські туристи (33%). У самій Європі європейські туристи становлять майже 60% мандрівників. Екстремальний (пригодницький) туризм робить великий внесок у місцеву економіку: приблизно дві третини грошей, витрачених на пригодницькі подорожі, залишаються в Європі. Це приблизно 350 євро на день на відвідувача в середньому [61].

На основі проведеного аналізу 279 європейських туроператорів, що працюють у країнах, що розвиваються, було виявлено, що 80% з них були активними на ринку екстремального туризму, пропонуючи послуги принаймні в одній із нішевих ринків (рис. 2.5).

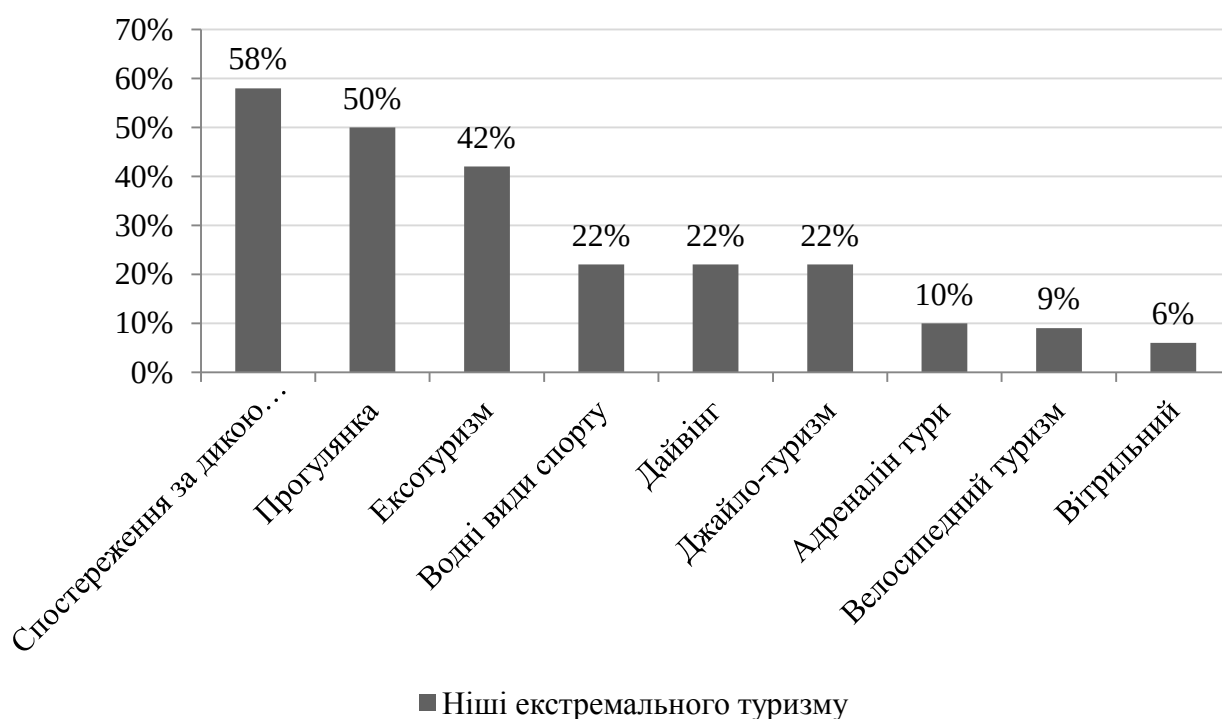

Рис. 2.5. Відсоток Європейських туроператорів, які пропонували екстремальні (пригодницькі) тури за видами у 2020 р. (%)

Джерело: складено автором на основі [61]

Отже, за даними на рис. 2.5 видно, що найбільшої популярності у 2020 р. мали тури із спостереження за дикою природою – 58%.

В Європі головними ринками екстремального (пригодницького) туризму для країн, які розвиваються є Великобританія, Німеччина та Франція, далі йдуть Іспанія, Італія та Нідерланди [61].

За даними UNWTO, Великобританія пропонує найбільший ринок пригодницького туризму в Європі, на якій припадає 19% світових туристів. Серед британських туристів 40% віддають перевагу активному відпочинку. Для британських підлітків ця частка становить 45%, а для туристів у віці 20 років – 54%. Однак перевага спортивних занять як головної причини відпустки (3,2%) є нижче ніж середньоєвропейський показник (4,4%) [61].

Останні дослідження СБІ показали, що з усіх британських туроператорів, які працюють у країнах, які розвиваються, 87% були активними принаймні у однієї ринковій ніші екстремального (пригодницького) туризму (рис. 2.6).

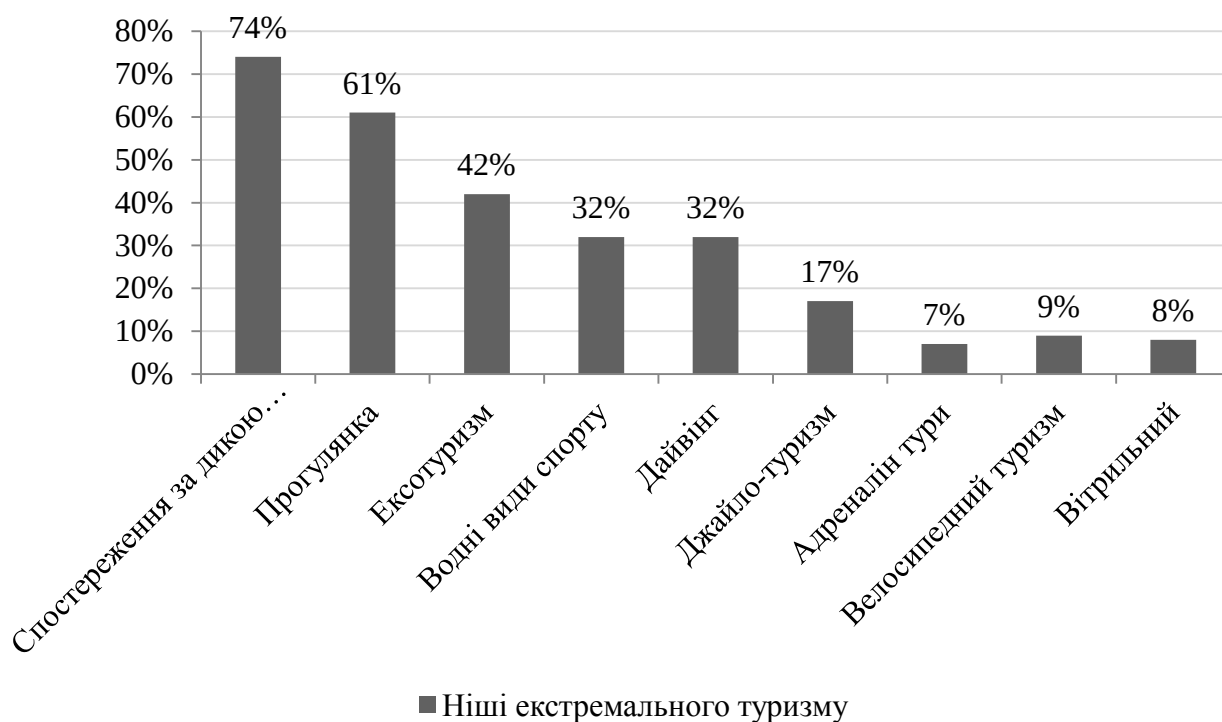

Рис. 2.6. Відсоток Британських туроператорів, які пропонували екстремальні (пригодницькі) тури, за видами у 2020 р., (%)

Джерело: складено автором на основі [61]

Британські мандрівники, які обирають екстремальні подорожі, віддають перевагу таким країнам, як: Туреччина (1,6 млн. поїздок), Таїланд (1 млн. поїздок) та Індія (1 млн. поїздок) [61].

Німеччина є другим за величиною ринком екстремального (пригодницького) туризму в Європі, на нього припадає 12% світових туристів. Серед німецьких мандрівників 5,5% віддають перевагу поїздкам, пов'язаним зі спортом. З усіх німецьких туристів 32% віддають перевагу активному відпочинку, серед підлітків від 15 до 19 років 47% віддають перевагу саме активному відпочинку.

Варто зауважити, що Німеччина має найбільшу кількість населення в Європі: 83 млн. Це також найбільша економіка ЄС та четверта в світі. Розглянемо найбільш популярні напрями екстремального туризму в Німеччині у 2017 р. та 2019 р. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Напрями екстремального туризму, що були найбільш популярні серед німецьких мандрівників у 2019 р. порівняно із 2017 р.

Пункт призначення	Відсоток замовлень у 2019 р.	Відсоток замовлень у 2017 р	Зміна 2019 р. від 2017 р.
Південно-Східна Азія	18%	23%	-5%
Північна Америка	23%	23%	0%
Карибський басейн	11%	15%	-4%
Африка	14%	14%	0%
Латинська Америка	11%	8%	3%
Індія	8%	6%	2%
Середній Схід	5%	6%	-1%
Китай	4%	4%	0%
Австралія та Нова Зеландія	6%	4%	2%

Джерело: складено автором на основі [61]

Отже, серед напрямів екстремального (пригодницького) туризму у німців переважає Північна Америка, у 2019 р. це 23%, друге місце посідають екстремальні тури до Південно-Східної Азії – 18%.

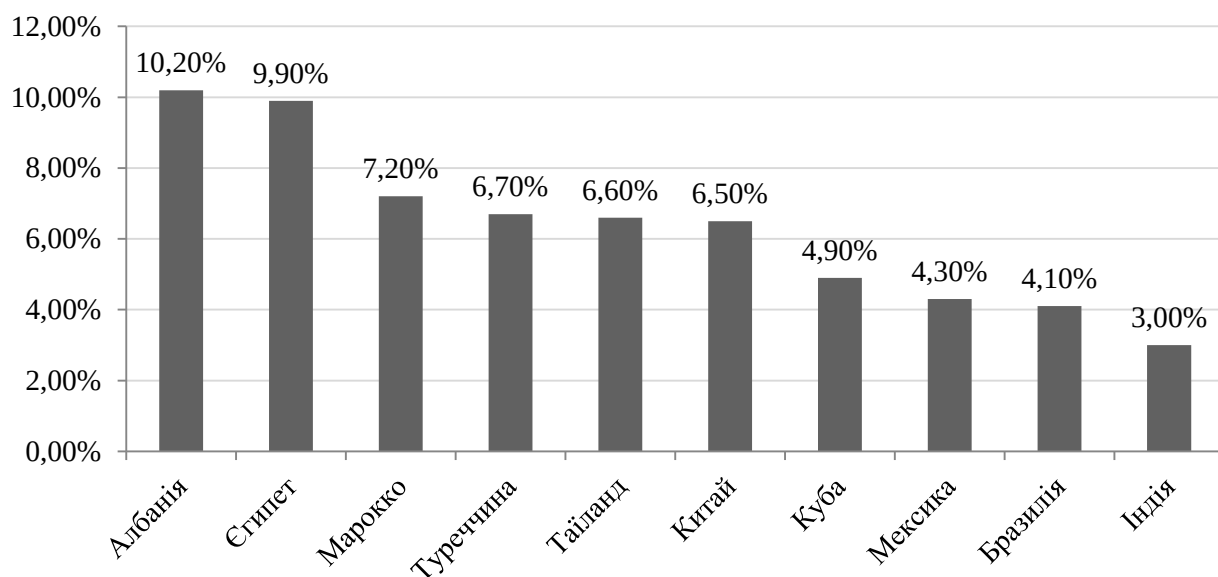
Франція займає третє місце за чисельністю населення в ЄС, це також третя економіка ЄС. Серед французів перевагу активному відпочинку віддають

44% туристів, французькі підлітки від 15 до 19 років це 50%, для тих, кому більше 20 років – 52%.

Основними країнами, які користуються популярністю серед французів в напрямку екстремальних видів туризму є: Марокко, Таїланд, Туреччина, Туніс та Китай [61].

Італія, серед провідних європейських ринків країна посідає друге місце за перевагою екстремальних (пригодницьких) подорожей. Італійці віддають перевагу культурному аспекту пригодницького туризму.

На рис. 2.7 подано структуру напрямів екстремального (пригодницького) туризму, які користувалися популярністю у італійських туристів у 2018 р.

■ Країни, які відвідували туристи з метою екстремальних (пригодницьких) подорожей

Рис. 2.7. Структура країн, які відвідували італійські туристи з метою екстремальної (пригодницької) подорожі, (%)

Джерело: складено автором на основі [61]

Як видно з рис. 2.7 популярними серед італійців є Албанія та Єгипет, як напрями екстремального (пригодницького) туризму. Іспанії за дослідженням Brandwatch, іспанці які віддають найбільшу перевагу екстремальним (пригодницьким) подорожам становлять приблизно 15% [56]. В Нідерландах,

туристи які шанують екстремальний туризм, більшу перевагу віддають відвідуванню країн, які розвиваються. Головна причина їх подорожі – насолода природою.

Продаж туристичних продуктів екстремального пригодницького туризму на європейському ринку є високо-конкурентним. Є багато тисяч туристичних агентств, які пропонують широкий спектр пригодницьких та екстремальних заходів. Зростаюча кількість мандрівників купують тури екстремального туризму безпосередньо у туристичних агентств, що є найшвидшим каналом продажів туристичних продуктів екстремального туризму.

Варто зауважити, що європейські туристичні оператори з екстремального та пригодницького туризму зобов'язані дотримуватися суворих правил, щоб забезпечити безпеку своїх мандрівників під час подорожей та захистити їх фінансово [55].

В європейському туристичному секторі до екстремального та пригодницького туризму всуваються обов'язкові та інші вимоги, до яких належать:

1. Європейська директива про пакетні подорожі.
2. Загальний регламент захисту даних.
3. Страхування відповідальності та захист від неплатоспроможності.
4. Сталість [55].

Кожен туристичний оператор в країнах Європи повинен ознайомитися з даними вимогами, яким повинні відповідати туристичні послуги, щоб функціонувати на європейському ринку.

Управління ризиками є ключовим фактором для постачальників екстремального туризму. Забезпечення безпеки мандрівників має першорядне значення, і оскільки сектор екстремального туризму постійно розвивається, управління ризиками є доволі складним. Забезпечення відповідності продуктів екстремального туризму міжнародним або місцевим нормам стандартизації пригодницького туризму не є обов'язковими вимогами, але якщо екстремальні

туристичні продукти відповідають всім вимогам, покупці з більшою ймовірністю будуть мати справи з таким туристичним оператором [55].

Міжнародний стандарт Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) для управління екстремальними туристичними продуктами був розроблений у 2014 році і дає змогу постачальникам екстремального туризму розвивати свій професіоналізм в управлінні діяльністю екстремального туризму [55].

Стандарт ISO 21101 : 2014 забезпечує основу для постачальників екстремального туризму, щоб якомога безпечніше планувати, повідомляти та здійснювати діяльність екстремального туризму. ISO 21103 :2014 визначає мінімальні вимоги до інформації, яка має надаватися учасникам до, під час та після екстремального туризму [55].

ISO 20611: 2018 окреслює передові практики сталого розвитку, пов'язані з екстремальним туризмом, які допоможуть пом'якшити негативний екологічний, економічний або соціальний вплив туризму та посилити позитивний [55].

Нещодавно опублікований (серпень 2020 р.) ISO 21102:2020 встановлює вимоги та очікувані навички для керівників та постачальників екстремального туризму, за винятком підводного плавання, для якого існують інші специфічні стандарти. Зараз розробляється новий стандарт, що покриває [55].

Великобританія є одним з найбільших ринків для екстремальних подорожей з Європи. Британський стандарт пригодницького туризму (BS8848:2014) був створений для мінімізації ризику пригодницьких подорожей, розроблений Національним органом зі стандартів Великобританії [55].

Більшість, якщо не всі, туристичні компанії, які базуються у Великобританії, гарантують, що їхні продукти для екстремальних подорожей відповідають цьому стандарту. Стандарт залишається актуальним, але переглядається. Кожен елемент екстремального туристичного продукту в Європі повинен відповідати необхідним стандартам.

Отже, якщо, наприклад, туристичне агентство одноденну екскурсію, щоб побачити дику природу в її природному середовищі існування, поїздка може

включати гίδα, місцевий транспорт і постачальника обідів/закусок. Тому туристичний оператор несе відповідальність за те, щоб якість кожного елемента відповідала стандарту та домовленості з туристом. Покупці екстремальних турів в Європі покладаються на туристичного оператора, та на те, що туристичний оператор надасть їм екстремальний туристичний продукт буде відповідати стандартам безпеки та юридичним вимогам відповідно до їх Кодексу поведінки/Умов та договору який було укладено.

У підсумку, можна сказати, що екстремальний туризм набуває значної популярності в країнах Європи. Розробка екстремальних туристичних продуктів повинна відповідати встановленим вимогам та міжнародним стандартам.

2.3. Дослідження найбільш популярних напрямів екстремального туризму в Європі

Європа може запропонувати шанувальникам екстремальних пригод безліч розваг, які підійдуть для кожного, хто любить відчувати адреналін та для фанатів пригодницьких видів спорту. Розглянемо кожен категорію екстремальних турів в Європі.

Екстремальні заходи в Європі для шанувальників повітряних та швидкісних видів спорту.

1. Стрибок з Монастирського мосту у Боснії та Герцеговині. Стрибок зі Старого мосту в Мостарі. Залежно від пори року, стрибок може бути трохи вище або нижче, а температура води може трохи відрізнятись. Але в будь-який час року це все одне дійсно епічне враження, яке безумовно, потрібно додати до списку кожного адреналінового наркомана [62].

2. Кайтсерфінг в Таріфі, Іспанія. Це одне із захоплюючих вражень під час подорожі в Андалусію, і дійсно один з найкращих екстремальних видів спорту в Іспанії.

Кайтсерфінг – це вид спорту, в якому використовується силовий змій, щоб тягнути туриста на дошці над серфінгом і водою, часто на великій швидкості. Досвідчені кайтсерфінгі також виконують трюки. В Таріфі не тільки найкращий вітер для кайтсерфінгу в Європі, але й фантастичні атлантичні пляжі вздовж узбережжя, а це означає, що вітром можна скористатися, навіть якщо він змінить напрямок. Від чудового пляжу Вальдевакерос на північ від міста до центрального пляжу Лос-Лансес – багато можливостей для того, щоб зловити вітер.

Тут можна займатися кайтсерфінгом цілий рік, хоча вітер найкращий з квітня по жовтень, також можна насолоджуватися більш теплим повітрям і температурою моря, що важливо для регулярних занурень новачків.

Якщо у туриста є власне спорядження, це абсолютно безкоштовний вид спорту. Оренда повного комплекту спорядження в Таріфі обійдеться приблизно в 50 євро на день, але з кожним днем стає дешевше, чим більше днів ви орендуєте комплект [62].

3. Політ на параплані в Лаутербруннені, Швейцарія. Це один з найкращих екстремальних видів спорту, які може запропонувати Швейцарія, і обов'язковий для любителів адреналіну. Прив'язаний до упряжі й професійного провідника, турист пливе долиною, ловлячи висхідні потоки й наближаючись до альпійських водоспадів, яких не можна побачити з землі (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Політ на параплані в Лаутербруннені, Швейцарія

Джерело: [62]

Гід буде робити повороти на 360 градусів, щоб перевернути туриста догори дном або вручити йому управління, щоб керувати. Загалом політ на параплані з гідом у Швейцарії цілком безпечний.

Хоча в Швейцарії є кілька місць, де можна покататися на параплані, Лаутербруннен пропонує найкращі враження; долина всесвітньо відома своїм парапланеризмом.

4. Зіплайн в каньйоні Цетіни, Хорватія. Для тих хто шукає найкращих пригодницьким екстремальних розваг в Європі, варто додати зіплайн у каньйоні Цетіни в Хорватії до свого списку. Каньйон Цетіни – це ідеальне місце для адреналінового відпочинку.

Зіплайн – це більше, ніж просто прив'язатися до дроту та мчатися вниз. Заняття замає декілька годин та починається з невеликого походу, під час якого турист може помилуватися прекрасними видами каньйону, а потім буде спускатися 8-ма дротами, поступово пробираючись вниз по каньйону (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Зіплайн в каньйоні Цетіни, Хорватія

Джерело: [62]

Перший і найдовший дріт має довжину 700 метрів і знаходиться на висоті 150 метрів на рівнем землі.

5. Політ на повітряні кулі в Шато д'О, Швейцарія. Не має кращого місця ніж Шато д'О л для польоту на повітряній кулі. Це невеличке містечко у

франкомовному районі Швейцарії відоме серед любителів повітряних куль як світова столиця повітряних куль.

Унікальний клімат і вітрові течії навколо гір роблять його ідеальним місцем для польотів на повітряній кулі. Починаючи з 1979 року, Шато д'О приймає щорічний Міжнародний фестиваль повітряних куль. Він триває дев'ять днів у січні, і це, очевидно, ідеальний час для подорожі. Під час фестивалю можна побачите більше 100 повітряних куль, які злітають у повітря.

Якщо ви не можете потрапити на фестиваль до Швейцарії в січні, ви можете здійснювати політ на повітряній кулі цілий рік, якщо дозволяє погода. Поїздки тривають близько години над гірським хребтом Преальп (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Політ на повітряній кулі в Шато д'о, Швейцарія

Джерело: [62]

Дивитися зверху на засніжений швейцарський пейзаж, літаючи на повітряній кулі – це одна з найкращих європейських пригод. З травня по жовтень можна здійснити вечірню прогулянку по плато Фрібур, звідки відкривається вид на Фрібур, замок Ромон і озеро Грюйєр [62].

6. Катання на гірських велосипедах по Сицилії, Італія. Один із найкращих способів побачити країну – це зробити це на велосипеді. Сицилія наділена вулканічним рельєфом, тому через сільську місцевість і гори пролягає багато нерівних доріжок [62].

Залежно від досвіду туристу та від того, як далеко він хоче проїхати на велосипеді за день, більшість компаній з прокату велосипедів орендують звичайні гірські велосипеди, а також електронні велосипеди (рис.2.11).

Рис. 2.11. Катання на гірських велосипедах по Сицилії, Італія

Джерело: [62]

Сицилія пропонує одні з найкращих пригодницьких турів у Європі для всіх любителів гострих відчуттів, які шукають адреналіновий відпочинок у Європі.

Екстремальні водні види спорту в Європі.

1. Печерний дайвінг на Гозо, Мальта. Гозо - це невеликий острів у Середземному морі, недалеко від головного острова Мальти. Берегова лінія нерівна і складається з пісковика, і це в поєднанні з дією хвиль призвело до печер, що утворюються вздовж скель (рис. 2.12).

Рис. 2.12. Печерний дайвінг на Гозо, Мальта

Джерело: [62]

У цих водах можна знайти одні з найкращих підводних пригод у Європі. Є дивовижні споруди, які можна досліджувати під водою, і навіть будучи нещодавно кваліфікованим дайвером, ви можете відкрити деякі з печерних систем. Деякі з печер глибші й темніші для досвідчених дайверів, яким ніде вийти на поверхню і лише одна точка входу та виходу. Ці занурення дійсно викликають адреналін [62].

Дайвінг на Гозо дійсно різноманітний, і є уламки та рифи, а також печери. Розташування в Марсалфорні на східному узбережжі Гозо надає безліч можливостей для дайвінгу, а також невелику гавань з ресторанами та готелями.

2. Сплав по річці Соча, Словенія. Район навколо Юлійських Альп – це місце, де можна знайти одні з найкращих пригодницьких турів у Європі, це абсолютний притулок для любителів пригод. Тут шанувальники екстремального туризму знайдуть безліч можливостей для скелелазіння, каньйонінгу, їзди на велосипеді, пішого туризму.

Проте найкращий вид екстремального туризму тут – це сплав по блакитній річці Соча (рис. 2.13).

Рис. 2.13. Сплав по річці Соча, Словенія

Джерело: [62]

Залежно від того, який рівень гострих відчуттів туристи прагнуть відчутти вони можуть сплавитися на плотах по трохи приборкуваній річці Сава. Температура води становить близько 15 градусів, але вам дають

гідрокостюм і взуття, також із сонячною спекою вона відчувається набагато тепліше, ніж ця, і це насправді дуже освіжає.

Вирушаючи вниз по річці, блукаючи крізь приголомшливі краєвиди та спускаючись по різних порогах, можна зупинитися на точках для стрибків, де можна піднятися на скелі та стрибнути в річку.

3. Каякінг по підземних озерах Крижна Яма в Словенії. Крижна Яма (Хрестова печера) – це 8-кілометрова печерна система на півдні Словенії. Це одна з найбільш біологічно різноманітних і найкраще збережених печерних систем у світі, але справжньою привабливістю є ланцюг підземних озер і шалених скельних утворень (рис. 2.14).

Рис. 2.14. Каякінг по підземних озерах Крижна Яма, Словенія

Джерело: [62]

Основна екскурсія займає близько 1,5 годин і переносить туристів на 700 метрів вглиб печери. Це одна з найбільш захоплюючих пригодницьких подорожей у Європі, оскільки вона показує кістки масивних доісторичних печерних ведмедів, які колись жили всередині печери [62].

Пропонується також і чотиригодинна екскурсія, яка переносить туристів на 4 кілометри вглиб печери, перетинає 13 підземних озер, масивні луні зали та абсолютно красиві скельні утворення. Це моторошне відчуття, коли туристи пливуть по озеру на декілька кілометрів під землею на маленькому човні, нічого, крім звуку власного дихання та крапель води, що падають зі скель.

4. Дайвінг серед уламків на Тенеріфе, Іспанія. Вулканічний острів Тенеріфе пропонує масу пригодницького туризму. У Європі є кілька чудових місць для занурення, і деякі з них можна знайти тут. Вартість занурення на Тенеріфе становить близько 40-55 євро за занурення, залежно від того, чи потрібно орендувати спорядження для дайвінгу, але добре те, що тут можна занурюватися цілий рік з температурою від 19 до 24 градусів Цельсія.

Перше – це місце для занурення «Twin Wrecks» неподалік від Пуерто Колон на півдні Тенеріфе. Як випливає з назви, на цьому місці є дві уламки, обидва з яких затонули навмисно, щоб створити штучний риф. На висоті 22 метри можна легко занурюватися з кваліфікацією у відкритій воді, де можна побачити багато цікавого, як-от риба-труба, вогнетривків, великі косяки ляща, риби-скорпіони та деякі великі атлантичні промені, що ховаються під ними.

Для досвідчених драйверів підійде занурення в «Ель-Меридіан». Цей затонулий корабель нагадує піратський корабель з його величезною площею палуби та високими щоглами, він затонув у 30-метровій воді в 2005 році, щоб створити штучний риф. Тут можна поплавати в салоні та машинному відділенні та подивитися, що ховається всередині. Під пропелером у задній частині часто ховаються промені, а навколо уламків - окунь, восьминог і мурена, а в певну пору року можна зустріти акул-ангелів [62].

5. Каякінг по ущелині Вердон, Франція. Гранд-Каньйон-дю-Вердон є одним з найбільших природних чудес Європи, яке обов'язково потрібно побачити під час відвідування південної Франції.

Невелика річка Вердон, що стікає з Альп, перетинає два вапнякових плато, створюючи вражаючий каньйон. Маючи довжину майже 30 км і глибину до 800 м, є багато чудових справ для любителів пригод.

Гігантські скелі приваблюють багатьох туристів, які люблять скелелазіння, походи або рафтинг. Але тут не обов'язково займатися всіма екстремальними видами спорту, ущелина Вердон також дуже популярна серед каякінгів по річці Вердон (рис. 2.15).

Рис. 2.15. Каякінг по ущелині Вердон, Франція

Джерело: [62]

Залежно від своїх потреб туристи можуть орендувати водні велосипеди, каное чи байдарки у різних продавців. Для більш лінивих мандрівників є також електричні човни напрокат. Без сумніву, катання на байдарках в ущелині Вердон є одним із найкращих видів активного відпочинку у Франції.

6. Підводне плавання між тектонічними плитами в Сільфра, Ісландія.

Одним із найбільш знакових пригодницьких видів спорту в Європі та найкрасивіших місць для дайвінгу в світі має бути Silfra Dive в Ісландії. З точки зору екстремальних видів спорту, в Європі є лише одне місце, де можна поплавати між тектонічними плитами, і воно тут (рис. 2.16).

Рис. 2.16. Підводне плавання між тектонічними плитами в Сільфра, Ісландія

Джерело: [62]

Місце для занурення розташоване в національному парку Тінгвеллір. Оскільки вода тут подається з льодовика, вона кришталево чиста з видимістю до 100 метрів. Це шалено красиво [62].

У тріщині Сіфра повільно розходяться тектонічні плити Північної Америки та Євразії, і туристи можуть плавати прямо між ними і торкатися їх обох, однією рукою на Америці, а іншій на Європі.

Екстремальні гірські туристичні заходи в Європі.

1. Піші прогулянки по льодовику в Ісландії.

Піші прогулянки по льодовику – це можливість досліджувати унікальну місцевість. З підвищенням температури багато льодовиків по всій земній кулі спадають, тому хто знає, скільки ще ми зможемо відчувати ці природні чудеса. Ісландія є чудовим місцем для багатьох адреналінових заходів, проте в Європі загалом не так багато місць, де можна піднятися на льодовики (рис. 2.17).

Рис. 2.17. Піші прогулянки по льодовику в Ісландії

Джерело: [62]

До більшості льодовиків важко дістатися, але в Ісландії всього кілька годин їзди від аеропорту Рейк'явіка до найпопулярніших льодовиків для піших прогулянок: Ватнайокудль, Мірдалсйокудль та Снайфеллсйокудль.

Шанувальники серіалу «Гра престолів» можуть знати Мірдалсйокудль як місце зйомок сцен за стіною [62].

Це заняття приємніше влітку, але його можна робити в будь-який час року. Незалежно від пори року, варто користуватися послугами досвідченого гиду, оскільки можна зробити неправильний крок. Багато компаній пропонують групові або приватні екскурсії. Екскурсії тривають від кількох годин до цілого дня і включатимуть усе необхідне обладнання, наприклад кошки та льодоруби.

2. Стрибок вниз або «Bounce Below» в Уельсі, Великобританія. Цим пригодницьким заняттям можна зайнятися у Північному Уельсі в печерах Лехвед. Під землею у великій печері ховається низка батут них сіток і трубних гірок, це один з найкращих заходів для отримання адреналіну у Великобританії (рис. 2.18).

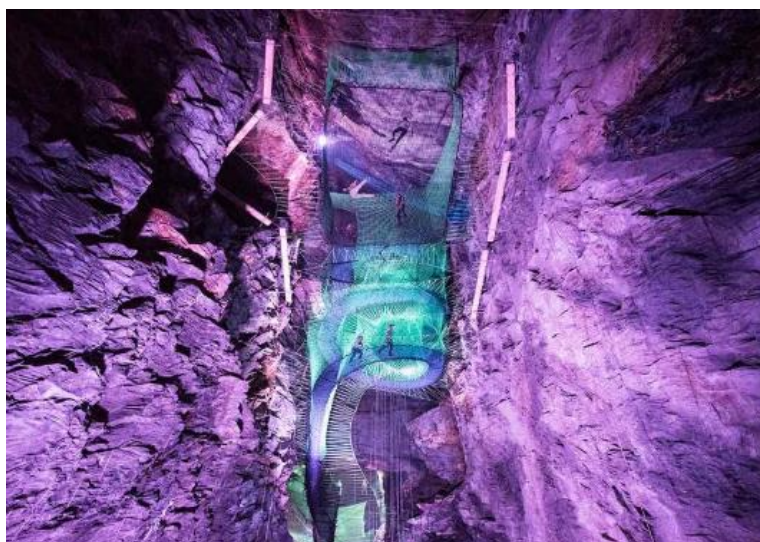

Рис. 2.18. «Bounce Below» в Уельсі, Великобританія

Джерело: [62]

Годинний проміжок часу – це достатньо часу та дуже виснажливо. Якщо туристи планують спускатися з гірки, їм також доведеться носити з собою килимок. Печери відкриті протягом року. Рекомендується мати прикриті руки та ноги.

3. Віа Фератта в Шотландії. Гори Шотландського нагір'я – чудове місце для відвідування любителям активного відпочинку. Нескінченні милі пішохідних стежок, маршрутів для скелелазіння, озер і річок для водних видів спорту чекають – але ніщо не може зрівнятися з пригодою на Віа Феррата. Цей

вражаючий маршрут для скелелазіння поблизу Кінлохлевена веде до одного з найвищих водоспадів Шотландії (рис. 2.19).

Рис. 2.19. Віа Фератта, Шотландія

Джерело: [62]

З нього відкривається приголомшливий вид на озеро Лох-Левен і гори Маморес поблизу знаменитої долини Гленко. Сталеві триси та залізні сходи забезпечують надійну мережу безпеки та роблять маршрут доступним як для досвідчених, так і для новачків. Це єдина Віа Феррата в Шотландії, що робить це особливим досвідом [62].

На додаток до вертикального підйому вгору на скелі, знаходяться захоплюючі ділянки маршруту, такі як прогулянка через балку водоспаду по набору сталевих трисів – коли вода падає на 90 метрів під ногами – і короткий, але милий зиплайн над річкою. Віа Феррата в Кінлохлевені обслуговується місцевим постачальником заходів (вертикальні спуски), і на нього можна піднятися лише з одним із їхніх інструкторів. Досвід триває близько 3 годин і доступний лише в літні місяці (але не під час чи після сильного дощу, оскільки водоспад стає занадто небезпечним).

4. Каньйонінг на Азорських островах в Португалії. Для тих, хто шукає адреналіну у Європі є маса чудових місць на Азорських островах. Сан-Мігель – найбільший з дев'яти островів Азорського архіпелагу. Ці португальські острови

мають неймовірні вулканічні ландшафти, що робить їх ідеальним місцем для фізичної активності на природі. Каньйонінг – це лише одне з них (рис. 2.20).

Рис. 2.20. Каньйонінг на Азорських островах, Португалія

Джерело: [62]

Каньйонінг дає можливість досліджувати річки та водоспади за допомогою стрибків, спуску і ковзання по скелях. Він підходить для початківців, які нікуди не підуть без кваліфікованого гіда.

Все, що потрібно, це розумний рівень фізичної підготовки та любов до води. Єдине, чого не можна уникнути, це промокнути [62].

5. Похід по каньйону Оррідо ді Ботрі в Тоскані, Італія. Похід по каньйону Оррідо ді Ботрі в Тоскані, Італія - це дивовижна пригода, якою можна насолоджуватись під час відвідування Італії. Сам каньйон має величезні, схожі на скелі, сірі вапнякові стіни, а основа каньйону частково заповнена водою, через яку туристи проходять приблизно 20% походу [62]. Липень і серпень - найкращі місяці для походу, коли температура може досягати 30 градусів у сусідніх містах, таких як Лукка та Флоренція. Усередині самого каньйону протягом цього часу температура, ймовірно, становить близько 25°C. Тож пробиратися вбрід через кришталеву чисту воду – це бажане освіження від спеки за межами каньйону. Підйом і навігація між величезними валунами та ковзання вздовж скельних стін, тримаючись за закріплені мотузки, також створюють дивовижну пригоду та приголомшливі фотографії. Це приблизно 6

км зворотного походу, на півдорозі є приголомшливий водоспад і басейн, де можна насолодитися плаванням, щоб охолодитися після кількох годин пішої прогулянки по каньйону. Похід можна класифікувати як 8 з 10 рівнів складності, тому потрібен розумний рівень фізичної підготовки. Тоскана – чудове місце для ваших пригод у Європі.

6. Прогулянка по річці Гуадальміна в Іспанії.

Річка Гуадальміна розташована недалеко від села Бенахавіс на сонячному узбережжі Іспанії. Похід займає близько 2 годин, але можна із задоволенням провести цілий день, граючи в природних басейнах, стрибаючи зі скель і сповзаючи з природних гірок у прохолодну воду (рис. 2.21).

Рис. 2.21. Прогулянка по річці Гуадальміна, Іспанія

Джерело: [62]

Після того, як ви дістанетеся до ополонки, ви починаєте зі сповзання з природної гірки до природного басейну. Це веселе місце, де можна стрибати зі скель, кататися і розважатися. Пересуваючись вниз по річці, можна прийти до кількох місць, де доведеться поплавати.

Отже, шанувальники екстремального туризму можуть знайти в Європі різні місця для найняття екстремальними видами спорту. Кожна країна, у відповідності до своїх ландшафтних особливостей пропонує свій напрям для зайняття екстремальним туризмом: повітряний, гірський, водний тощо.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПІ

3.1. Визначення факторів розвитку екстремального туризму в Європі

Екстремальний туризм – це дозвілля туристів, яке відбувається в незвичайному, екзотичному, віддаленому місці, або навіть в дикій місцевості. В першу чергу екстремальний туризм пов'язаний з високим рівнем участі ат активності учасників, більшість з цих заходів відбувається на свіжому повітрі.

Екстремальний туризм має як переваги, так і недоліки (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Переваги та недоліки екстремального туризму

Джерело: складено автором на основі [51]

За прогнозами експертів, очікується, що пригодницькі подорожі відновляться швидше після пандемії COVID-19, ніж інші сегменти (рис. 3.2).

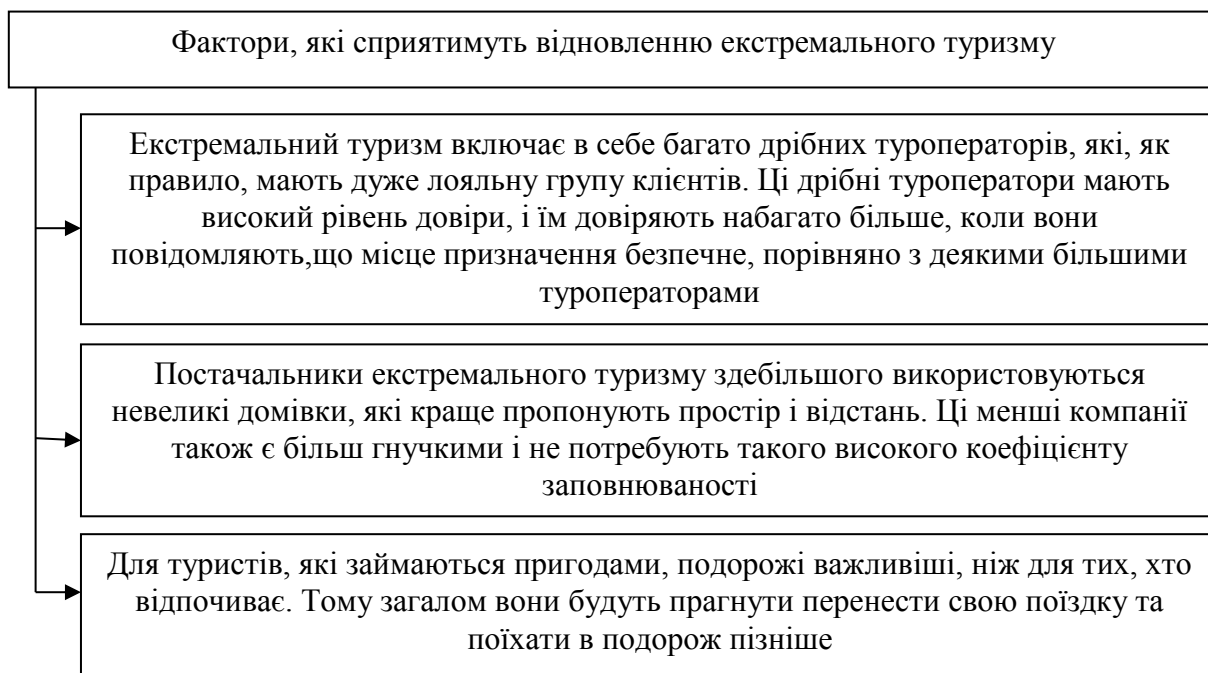

Рис. 3.2. Фактори, які сприятимуть відновленню екстремального туризму в Європі

Джерело: складено автором на основі [61]

Зазначимо, що до пандемії коронавірусу європейські жителі щорічно здійснювали 10 млн. поїздок в інші країни переважно для спортивних заходів. Кількість виїзних поїздок до Європи, де мандрівників цікавлять спортивні заходи, але це не є головною причиною подорожі, становить приблизно 100 млн. за даними Євростату та UNWTO.

Варто зазначити, що через COVID-19 кількість європейців, які подорожують за межами Європи, зменшилась на 98% у червні 2020 року порівняно з червнем 2019 року. Екстремальні подорожі за межі Європи майже повністю зникли. В деяких регіонах цей спад є більше, ніж в інших. Хоча екстремальні (пригодницькі) подорожі з Європи до Африки та Південної Америки майже не відбувалися, проте все ще є деякі мандрівники, які їдуть до Азії, тому що Азія, як правило, вважається більш безпечним місцем.

Для визначення заходів активізації та подальшого розвитку екстремального туризму в Європі, варто зробити сегментацію ринку.

На європейському ринку екстремальних туристів існує значний перехід між основними групами споживачів, які варіюються від бебі-бумерів (народжених між 1946 -1964 роками), покоління X (народжених між 1965-1979 роками), покоління Y або міненіалів (народжених між 1980 – 1995 роками) та покоління Z (народжених з 1995 по 2015 роки). Групи мандрівників, які цікавляться екстремальним туризмом, також можна аналізувати за рівнем фізичного випробування (важкі чи м'які пригоди), за тим, як вони подорожують (групові чи незалежні) та за тим, скільки грошей і часу вони можуть витратити (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Сегментація ринку екстремального туризму в Європі

Сегмент	Первинна демографія	Жорсткий вид	М'який вид	Бюджетний	Середньо-бюджетний	Розкішний	Багато часу	Мало часу
Туристи	Покоління Y Z	x	x	x			x	
Незалежні мандрівники	Покоління BB Y X	x	x	x	x		x	x
Мандрівники невеликих груп	Покоління BB X Y		x		x	x		x
Індивідуальні групові мандрівники	Покоління BB XY		x		x	x		x

Джерело: складено автором на основі [55]

Отже, для кожного віку підходить окремий тип екстремального туризму, його тривалість та вартість. Розглянемо основні характеристики екстремальних туристів:

1. Шанувальники м'якого екстремального відпочинку – вони керуються бажанням відкрити для себе нові речі та заходи протягом дня, віддають перевагу походам. Веслуванню на каное / каяках, серфінгу. Вночі вони

віддають перевагу більш високому рівню комфорту та хорошому харчуванню. Шанувальники м'якого екстремального туризму становлять найбільшу групу туристів екстремального виду.

2. Шанувальники жорсткого екстремального туризму – люблять брати участь у більш спеціалізованих заходах, які вимагають навичок та навчання, як правило, піддаються підвищеному ризику, наприклад скелелазіння, походи у віддалені та ізольовані місця та кайтсерфінг. Вони менше цікавляться комфортом і часто відпочивають у диких місцях або зупиняються в базових костелах. Дана група туристів є найменшою серед шанувальників екстремального туризму.

3. Туристи з рюкзаками або бюджетні туристи – це зазвичай молодші мандрівники, від 18 років, які мають менше грошей на відпустку, але часто мають більше часу. Багато хто з них подорожують після закінчення школи та ступу до університету протягом періоду, який іноді називають «роком перерви». Зазвичай вони подорожують з обмеженим бюджетом і шукають вигідні подорожі. На ринку екстремальних подорожей їх цікавлять захоплюючі пригоди.

4. Повністю незалежні мандрівники – вони розробляють власні маршрути та складають власні плани подорожей. Вони не подорожують з груповими турами та не дотримуються розкладу, нав'язаного іншими. Зазвичай це невеликі групи пар або друзів/сім'ї та пенсіонери. Більша частина їхнього планування та бронювання подорожей буде здійснюватися в Інтернеті заздалегідь, і вони часто використовують різноманітні джерела під час розробки своєї подорожі. Вони муть бронювати рейси безпосередньо в авіакомпанії або через туристичну агенцію; проживання безпосередньо у постачальника або через туристичних агентів он-лайн.

5. Мандрівники невеликих груп – цей сегмент зазвичай бронює заздалегідь пакетні подорожі через спеціалізованих туристичних операторів. Їм подобається подорожувати невеликими групами, зустрічатися з однодумцями, і їх подорожі зазвичай проходять під керівництвом. Оператор здійснює

бронювання на різні елементи поїздок (перельоти, місцевий транспорт та проживання, пригодницькі враження). У деяких поїздках може бути елемент самокерування, наприклад, самокерування на велосипеді або слідування по маркованій стежці, але це часто підтримується, наприклад доставка багажу до спеціального місця ночівлі. Групи зазвичай від 8 до 16 учасників. Такі мандрівники різного віку від одиноких, сімейних пар, сімей та пенсіонерів, а поїздки зазвичай тривають від одного до двох тижнів.

6. Індивідуальні групові мандрівники – вони люблять співпрацювати з туристичним оператором-спеціалістом, щоб створити відпочинок, який відповідає конкретно їх потребам. Ці потреби можуть включати визначені місця початку та фінішу; нестандартні дати; житло класу люкс; елементи сафарі та / або пляжу на певний час тощо. Цей тип мандрівників, зазвичай є висококласним, заможним споживачем і вимагатиме високої якості протягом всієї поїздки.

Отже, провівши сегментацію ринку екстремального туризму в Європі визначено, що даний вид туризму обирають різні групи екстремальних туристів, які мають певні характеристики та вимоги під час проведення екстремальних турів.

На сьогодні на європейському ринку просування екстремальних туристичних продуктів здійснюється через три основні канали збуту (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Канали збуту екстремальних туристичних продуктів в Європі

Вид	Характеристика
Спеціалізовані туристичні оператори	Вони орієнтуються на екстремальних туристів у різних нішах. Зазвичай пропонують широкий спектр поїздок і відпусток до місць, де вони набули певного досвіду та знань. Деякі оператори зосереджені на ринку невеликих груп та спеціалізованого ринку.
Загальні туристичні оператори	Вони охоплюють кілька сегментів ринку на додаток до ринку екстремального туризму. Наприклад, поряд з екстремальними турами, вони також продають пакетні тури відпочинку на пляжних курортах, авіаквитки.
Туристичні агенти он-лайн	Вони спеціалізуються на продажу поїздок, екскурсій та вражень, і стали каналом продажів цього типу туристичних продуктів.

Джерело: складено автором на основі [55]

Також, на сьогодні в Європі значного розвитку набувають туристичні портали – це онлайн ринки, які пропонують порівняння послуг, пов’язаних із подорожами, від широкого кола компаній. Їх туристичні послуги включають відпочинок, перельоти, проживання, оренду автомобілів та досвід. Багато з них також публікують числення статті, поради, блоги щоб допомогти мандрівнику вирішити, куди поїхати.

Просуваючи екстремальні туристичні продукти орієнтуючись на певні категорії туристів на Європейському ринку туристичним операторам варто дотримуючись наступних порад (рис. 3.3).

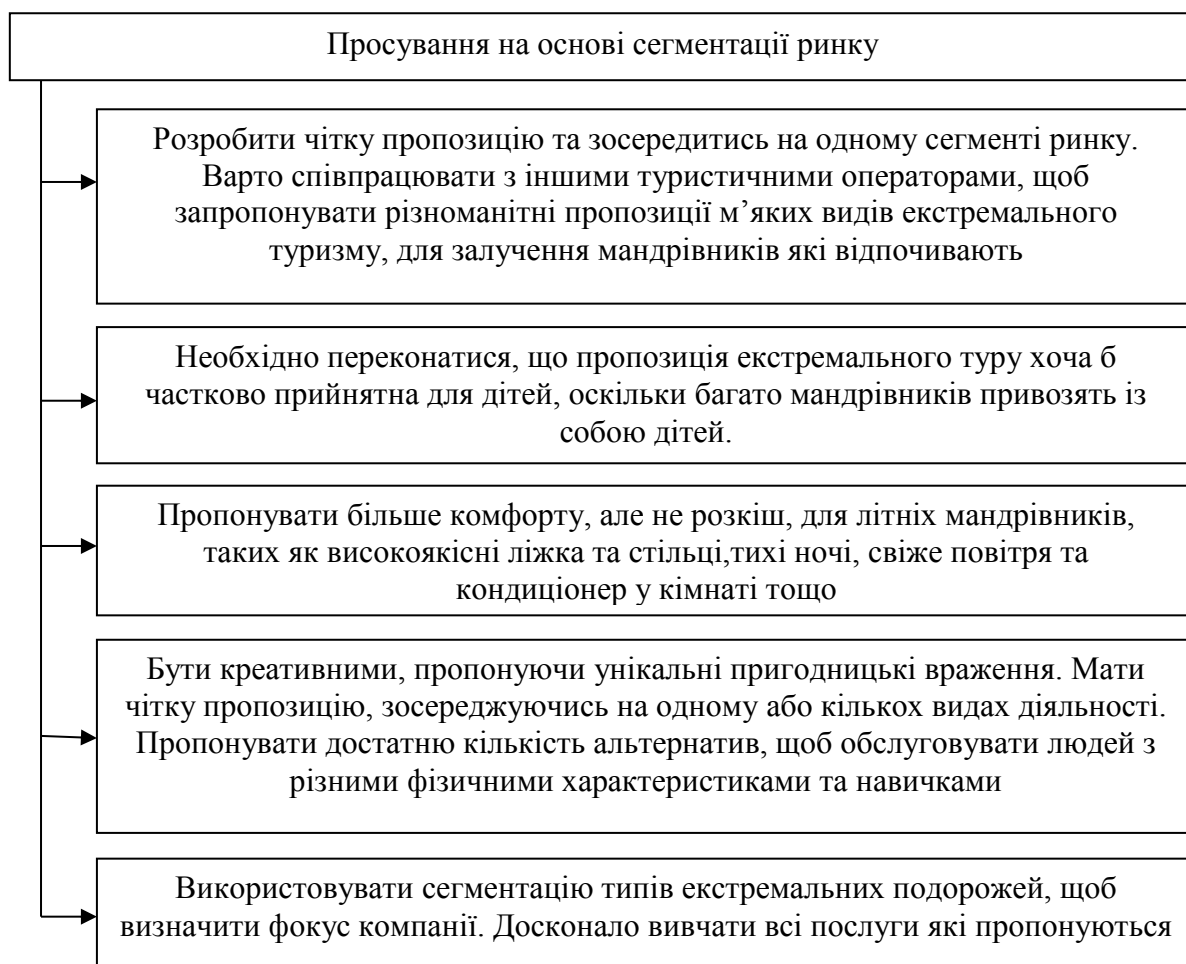

Рис. 3.3. Заходи просування екстремальних туристичних продуктів на ринку Європи базуючись на ринковій сегментації

Джерело: складено автором

На сьогодні психічне та фізичне благополуччя стає все більш важливим для європейців. Особливо це стосується екстремальних туристів, які займаються даним видом туризму для зняття стресу та покращення фізичного стану. Таким чином, базуючись на цих вимогах екстремальних туристів, для подальшого розвитку та активізації екстремального туризму в країнах Європи туристичним операторам варто запропонувати наступне:

1. Необхідно чітко визначати рівень екстремальних викликів, якій пропонується. Екстремальні туристи люблять випробування, але лише тоді коли знають що вони можуть його подолати. Необхідно надавати достатню інформацію, наприклад чіткі брошури з детальним описом та фото. Європейські мандрівники вимагають багато інформації. Наприклад, коли пропонується велопробіг, просто сказати, що він буде відбуватися вранці недостатньо. Необхідно вказати відстань, зміну висоти, тривалість та кількість перерв.

2. Необхідно надати туристам відчуття, що вони можуть підвищити рівень своєї компетенції в рамках екстремального туру, можна порадити більш серйозні завдання, коли вони виконують початкове завдання.

3. Пропонувати інформацію про спалені калорії під час екстремального туру надати таку оцінку дуже просто, необхідно лише помножити середній час активності на кількість калорій, спалених під час занять.

4. Пропонуючи їжу, необхідно переконатися, що пропонуються варіанти з великою кількістю овочів або пропонувати добавки, наприклад харчові батончики.

На сьогодні екстремальний туризм все більше пов'язаний з технологіями. Туристи, велосипедисти, альпіністи, лижними та інші знаходять свої стежки або місця в Інтернеті. Туристичним операторам, які пропонують екстремальні туристичні продукти на Європейському ринку варто переконатися, що маршрути та місця поблизу цих маршрутів описані в Інтернеті або в додатку. Необхідно додатки більше фото до маршруту, щоб зробити його більш

привабливим. Можна порадити клієнтам використовувати певний веб-сайт або додаток, де можна знайти пропоновані маршрути.

Туристичні організації починають використовувати віртуальну реальність (VR), доповнену реальність (AR) і змішану реальність (MR). За допомогою цих методів потенційні відвідувачі носять гарнітуру і можуть «проходити» й діяти в середовищі, яке створено для них. Це включає візуальні, а також слухові елементи. Це нові способи дати потенційним відвідувачам дуже яскраве уявлення про екстремальні тури. Також створення 360° відео та зображень, які дозволяють глядачам дивитися навколо під час перегляду відео чи фото. Дозволяє зробити більш яскраві враження від перегляду майбутнього екстремального туру, ніж звичайне відео чи зображення.

У підсумку модно сказати, що екстремальний туризм в Європі набуває душе швидких обертів, багато європейських туристів прагнуть відчутти адреналін, позбутися стресу та отримати неймовірні враження під час екстремального туру. Туристичним операторам на ринку Європи в свою чергу, варто розробляти тури базуючись на сегментуванні ринку, та пропонувати кожній групі екстремальних туристів, туристичні продукти, які відповідають їх вимогам та грошовим можливостям.

3.2. Розробка екстремального туру в Європу

На сьогодні, на ринку туристичних послуг України, екстремальні тури до країн Європи представлені дуже вузько та мають майже однакові спрямування. Пропонуємо розробити новий екстремальний тур до Іспанії із серфінгу.

Під час туру, туристи зможуть не тільки навчитися ловити хвилю, а й повністю поринути в атмосферу справжньої серферської тусовки в іспанському хіпі-містечку в Андалусії. При цьому ще тепло і не буде юрби туристів. Тут 300 сонячних днів на рік, Атлантичний океан та все, що створила природа для спокійного та водночас активного відпочинку.

Серфінг на півдні Іспанії хороший тим, що хвилі тут підходять для новачків і райдерів середнього рівня. Навчання проводять досвідчені райдери із міжнародними сертифікатами ISA, учасники міжнародних змагань, які дійсно люблять свою справу.

Навчання складається із занять протягом 5 днів за спеціальною методикою у зв'язці з теоретичними заняттями в кемпі, відео розбором помилок, вивченням природи хвиль та вітрів, типів дошок та багатьох інших корисних нюансів. На шостий день відбувається закріплення техніки та видача сертифікату.

Якщо турист вже вміє катати, то тут можна покращити свій стиль, навички катання та майстерність. Заняття проводяться англійською.

На весь час навчання надається страхування та необхідне екіпірування (серфборди, гідрокостюм), яке можна безлімітно використовувати і після занять, якщо вистачить сил.

Проживання в кемпі, який знаходиться в 250 метрах від пляжу, у маленькому містечку Андалусії, Лос Каньос де Мекка. Проживання в будинку Surf Lodge, у двомісних та одномісних номерах з окремим санвузлом з душем та виходом на балкон. У дворіку є тиха чилл зона з гамаками, настільний теніс та ігри, серф-бібліотека, гірські велосипеди. Місцевий шеф-кухар готує здорові сніданки для активного початку дня, а на вечерю потішить стравами знаменитої іспанської кухні і не тільки.

Переліт буде здійснюватися із м. Варшава до м. Севілья прямим рейсом, оскільки наразі переліт з території України заборонено у зв'язку з військовими діями. До м. Варшава туристи будуть доставлені на трансфері із м. Київ, аналогічно їх доставлять до м. Київ із м. Варшава на зворотному шляху.

Маршрут нового екстремального туру:

Київ → Варшава → Севілья → Лос Каньос де Мекка → Севілья → Варшава → Київ.

У табл. 3.3 подано основні характеристики нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії».

Таблиця 3.3

Характеристика нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії»

Критерії	Опис туру
Вид туризму	Міжнародний, виїзний
Класифікація туризму:	
- за цілями	Екстремальний
- за ступенем мобільності	Змішаний
- за формою участі	Груповий
- за віком	Зрілий
- за протяжністю	Багатоденний
- за використанням транспортних засобів	Автобусний, авіа
Час проведення	
Загальна кількість турів в місяць	1 тур на місяць
Загальна кількість турів на рік	5 турів на рік
За формою організації	Вузькогруповий
Кількість осіб в групі	15 осіб
Протяжність туру	9 днів / 8 ночей
Тип маршруту	Кільцевий
Туристичні ресурси	Гібралтарський пролив

Джерело: складено автором

В табл. 3.4 подана технологічна карта нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії».

Таблиця 3.4

Технологічна карта туру «Серфінг в Андалусії» на рік

Місяць року	Кількість туристів в місяць	Графік заїзду туристських груп за датами місяця	Кількість груп в місяць
Липень	15	08.07 – 16.07	1
Серпень	15	12.08 – 20.08	1
Вересень	15	09.09 – 17.09	1
Жовтень	15	07.10 – 15.10	1
Листопад	15	04.11 – 12.11	1

Джерело: складено автором

Початок обслуговування першої групи на маршруті: 08 липня

Початок обслуговування останньої групи на маршруті: 04 листопада

Закінчення обслуговування останньої групи на маршруті: 12 листопада.

В табл. 3.5 подано графік завантаження туристичної компанії на маршруті «Серфінг в Андалусії».

Таблиця 3.5

Графік завантаження туристичної компанії на маршруті

«Серфінг в Андалусії» на рік

Номер групи туристів	Номер маршруту туристського підприємства	Дати обслуговування																														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Липень																																
1	29								x	x	x	x	x	x	x	x	x															
Серпень																																
2	29													x	x	x	x	x	x	x	x											
Вересень																																
3	29									x	x	x	x	x	x	x	x	x														
Жовтень																																
4	29							x	x	x	x	x	x	x	x	x																
Листопад																																
5	29				x	x	x	x	x	x	x	x	x																			

Джерело: складено автором

Інформаційний лист нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії»

1. Тур вузькогруповий, екстремальний, авіа та автобусний.

Під час туру відбувається навчання серфінгу в Андалусії в маленькому містечку Лос Каньос де Мекка.

Термін подорожі: 9 днів / 8 ночей

2. Перший день – збір групи біля офісу туристичної компанії та виїзд до м. Варшава. Під час переїзду буде дві зупинки, перехід кордонів. Приїзд до м. Варшава та нічний прямий переліт до м. Севілья.

Другий день – Приліт зранку до м. Севілья, переїзд до Лос Каньос де Мекка, розміщення в кемпі вільний час, обід та вечеря у кемпі.

Третій день – Сьомий день – сніданки в кемпі. Навчання. Теоретичні та практичні заняття. Вільний час, можна замовити екскурсію за додаткову плату. Вечеря в кемпі

Восьмий день – закріплююче заняття та видача сертифікатів про навчання. Виселення з кемпу, трансфер до м. Севілья, нічний переліт до м. Варшава.

Дев'ятий день – зустріч групи в аеропорту м. Варшава та трансфер до м. Київ. Під час переїзду буде 2-3 зупинки, проходження кордонів.

3. Короткий опис туру.

Під час туру будуть проведені заняття по серфінгу. Заняття проводять досвідчені райдери із міжнародними сертифікатами ISA.

Навчання складається із занять протягом 5 днів за спеціальною методикою: теорія та практика. На шостий день навчання відбувається закріплення техніки та видача сертифікату.

Під час всього перебування в кемпінгу спорядження можна використовувати безлімітно. Також є можливість замовити різні екскурсії у вільний час, або навіть взяти в оренду авто.

4. До вартості туру входить:

- трансфер протягом всього туру;
- авіаквитки за умови мінімальної вартості в обидві сторони;
- розміщення в кемпі в номерах обраної категорії;
- сніданки, обід та вечеря у кемпі;
- заняття та навчання серфінгу;
- послуги керівника групи;
- страхування під час навчання;
- медична туристична страховка ;
- прокат спорядження.

До вартості туру не входить:

- додаткові екскурсії
- особисті витрати.

5. Початок туру м. Київ біля офісу туристичної компанії.

6. Вікові обмеження: з 18 років.

Програма нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії» (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Програма туру «Серфінг в Андалусії»

День	Програма туру
Перший день	09:00 Збір групи біля офісу туристичної компанії 09:30 Виїзд до м. Варшава, під час переїзду зупинки та проходження кордонів 19:00 – 19:30 Приїзд до м. Варшава та нічний виліт до м. Севілья
Другий день	07:00 - 09:00 Приліт до м. Севілья, зустріч в аеропорту та трансфер до Лос Каньос де Мекка. 11:00 Приїзд до кемпу розміщення в номерах та вільний час
Третій – сьомий день	08:00 Сніданки 09:00 Заняття серфінгом. Практичні та теоретичні навчання. Відео розбори. Перегляд тематичних фільмів. У вільний час мона замовити екскурсію або взяти авто в оренду.
Восьмий день	08:00 Сніданок 09:00 Закріплююче навчання 12:00 Вручення сертифікатів 13:00 Обід 14:00 Виселення та виїзд до м. Севілья 16:00 Прибуття до м. Севілья та нічний виліт до м. Варшава
Дев'ятий день	Зранку зустріч групи у аеропорту м. Варшава та переїзд до м. Київ, під час переїзду дві – три зупинки, проходження кордонів

Джерело: складено автором

Варто наголосити, що в'їзд до Іспанії можливий за наявності негативного сертифікат тесту COVID, сертифікату про вакцинацію, сертифікату про одужання або Європейського цифрового сертифікату COVID-19.

З 21 травня 2022 року в'їзні вимоги COVID-19 для Іспанії однакові для всіх, хто в'їжджає до Іспанії, незалежно від того, з якої країни вони в'їжджають до Іспанії [25].

У табл. 3.7 подано розрахунок вартості туру «Серфінг в Андалусії».

Таблиця 3.7

Розрахунок вартості туру «Серфінг в Андалусії»

Назва статті	Вартість на 1 особу / євро	Кількість, осіб в групі	Загальна вартість, євро
1	2	3	4
1. Вартість проживання в кемпі (6 ночей)			
- двомісний номер	210	15	3150
- одномісний номер	480	15	7200
2. Вартість транспортного обслуговування	70	15	10500
3. Послуги керівника групи	7	15	105
4. Авіаквитки	456	15	6840

Продовження табл. 3.7

1	2	3	4
5. Програма навчання серфінгу	180	15	2700
6. Сертифікат	10	15	150
7. Спорядження для серфінгу	25	15	375
8. Медична туристична страховка	10	15	150
9. Страхування під час навчання	25	15	375
10. Інші витрати	5	15	75
11. Виробнича собівартість	998	15	14970
12. Прибуток туристичного агентства (15%)	149,7	15	2245,5
13. Вартість ваучера без ПДВ	1147,7	15	17215,5
14. ПДВ (20%)	229,6	15	3444,0
15. Загальна вартість ваучеру	1377,3	15	20659,5

Джерело: розраховано автором

* ціна розрахована за умови розміщення за мінімальною вартістю у двомісному номері, та мінімальній вартості перельоту

Таким чином, вартість 1 ваучеру екстремального туру «Серфінг в Андалусії» буде становити від 1377,3 євро. Вартість туру за групу з 15 туристів буде дорівнювати 20659,5 євро. За сезон прогнозується обслуговувати 5 груп туристів із 15 осіб. Отже, загалом планується реалізувати 75 ваучерів за даним напрямом (табл.3.8).

Таблиця 3.8

Фінансові результати від продажу нового екстремального туру
«Серфінг в Андалусії» для туристичної компанії

Показники	Сума, грн., %
Валовий дохід	103297,5
Чистий дохід	86081,0
Собівартість наданих послуг	74580,0
Валовий прибуток	11501,0
Податок на прибуток (18%)	2070,0
Чистий прибуток	9431,0
Чиста рентабельність продажів, %	10,95
Чиста рентабельність витрат, %	12,64

Джерело: розраховано автором

Алгоритм розрахунку показників представлених в табл. 3.8

$$ВД = 1377,3 \times 75 = 103297,5 \text{ євро}$$

$$ЧД = 103297,5 / 1,2 = 86081,0 \text{ євро}$$

$$СБ = 998 \times 75 = 74580 \text{ євро}$$

$$ВП = 86081,0 - 74580 = 11501,0 \text{ євро}$$

$$\text{ПнП (18\%)} = 11501,0 \times 0,18 = 2070,0 \text{ євро}$$

$$\text{ЧП} = 11501,0 - 2070,0 = 9431,0 \text{ євро}$$

$$\text{Чиста рентабельність продажів} = (9431,0 / 86081,0) \times 100\% = 10,95 \%$$

$$\text{Чиста рентабельність витрат} = (9431,0 / 74580) \times 100\% = 12,64\%$$

Чистий прибуток від реалізації нового екстремального туру «Серфінг в Андалусії» для туристичної компанії за сезон при максимальному завантаженні туристів на маршруті буде дорівнювати 9431,0 євро. Показник рентабельності продажів становить 10,95%, рентабельності витрат 12,64%.

Отже, новий екстремальний тур «Серфінг в Андалусії» буде сприяти підвищенню популярності екстремального туризму в Європі на туристичному ринку України. Також новий екстремальний тур «Серфінг в Андалусії» буде цікавим для шанувальників екстремального туризму та прибутковим для туристичної компанії, яка буде його реалізовувати і дозволить підвищити конкурентоспроможність туристичної компанії на ринку екстремального туризму в Україні.

ВИСНОВКИ

Під час написання роботи було проведено дослідження стану та перспектив розвитку екстремального туризму в Європі і зроблено наступні висновки.

1. Екстремальний туризм – це новий вид туризму, якій є галуззю яка динамічно розвивається на ринку послуг. Єдиного визначення поняття екстремального туризму не існує, оскільки його можна віднести до багатьох видів діяльності. Усі екстремальні маршрути мають різні категорії складності, але все ж таки, більшість з них не вимагають професіоналізму та ретельної підготовки, оскільки зазвичай вони під силу будь-якій дорослій, здоровій людині. туризму. В широкому розмінні – це подорож, яка пов’язана з ризиком.

2. Вивчення характеристики видів екстремального туризму показало, що класифікація екстремального туризму включає в собі види діяльності з низьким, помірним та високим рівнем ризику відповідно до складності. На сьогодні не існує єдиної типології екстремального туризму, виокремлюють екстремальний туризм за місцем здійснення: водні види, гірські види, повітряні види, наземні види, екзотичні види та екстремальний туризм в важко досяжних місцях. Також розрізняють екстремальний туризм за категорією складності: без можливості розділити на категорії та з розподілом на категорії.

3. Як окремий напрям туризму – екстремальний туризм виокремився нещодавно. Станом на 2019 р. обсяг глобального ринку екстремального (пригодницького) туризму оцінювався у 657,8 \$ млн. За прогнозами експертів очкується зростання ринку на 2,02 \$ млрд. до 2030 року, що говорить про те, сукупний середньорічний темп зростання буде на рівні 10,7% протягом 2020-2030 рр. Огляд локацій для екстремального туризму в світі показав, що США переповнені місцями для екстремальних видів спорту – від катання на льоду та сноу-кайтингу до бейс-джампінгу та хайлайна – з різноманітним ландшафтом крутих каньйонів, високих гір та бурхливих річок вод, не дивно, чому країна

вважається однією з найкращих місць для зарядження адреналіном та є популярною серед шукачів гострих відчуттів.

4. Надаючи загальну характеристику регіонам Європи визначено, що Європейський туристський макрорегіон – це провідний у туристичному відношенні макрорегіон світу. У Європейському туристському макрорегіоні виділяють чотири туристські субрегіони: Північна Європа; Західна Європа; Центрально-Східна Європа; Південна Європа та Східне Середземномор'я. серед субрегіонів Європейського туристичного макрорегіону впевнене місце лідера займає Південна Європа та Східне Середземномор'я – на ці регіони припадає 39,8% туристів, що прибувають у макрорегіон, тобто практично кожен четвертий турист.

5. Досліджуючи сучасний стан екстремального туризму в Європі визначено, що згідно даних Асоціації торгівлі про екстремальний туризм, Європа є основним джерелом ринку для компаній пригодницького туризму в Африці (43%) та Азії (30%). У самій Європі європейські туристи становлять майже 60% мандрівників. За даними UNWTO, Великобританія пропонує найбільший ринок пригодницького туризму в Європі, на якій припадає 19% світових туристів. Серед британських туристів 40% віддають перевагу активному відпочинку. Німеччина є другим за величиною ринком екстремального (пригодницького) туризму в Європі, на нього припадає 12% світових туристів. Розробка екстремальних туристичних продуктів повинна відповідати встановленим вимогам та міжнародним стандартам.

6. Вивчаючи найбільш популярні напрями екстремального туризму в Європі визначено, що Європа може запропонувати шанувальникам екстремального туризму безліч розваг, які підійдуть для кожного, хто полюбляє відчувати адреналін та для фанатів пригодницьких видів спорту.

Для шанувальників повітряних та швидкісних видів спорту цікавими будуть: стрибок з Монастирського мосту; кайтсерфінг; політ на парашути; зіплайн в каньйоні; політ на повітряній кулі; катання на гірських велосипедах. Для тих, то віддає перевагу екстремальним водним видам спорту пропонується

печерний дайвінг; сплави по річці; каякінг по підземних озерах; дайвінг серед уламків; каякінг по ущелині; підводне плавання між тектонічними плитами. Шанувальникам гірських екстремальних заходів Європа може запропонувати піші прогулянки по льодовику; стрибок вниз або «Bounce Below»; Via Фератта; каньйонінг; похід по каньйону; прогулянку по річці.

7. Вивчаючи фактор розвитку екстремального туризму в Європі зроблено висновок, що після пандемії саме сектор екстремального туризму найшвидше за інші види туризму відновиться. Сегментація ринку екстремального туризму в Європі дозволила визначити основні потенційні групи екстремальних туристів, на які туристичним операторам, які пропонують екстремальні тури варто звернути увагу, це шанувальники м'якого екстремального відпочинку; шанувальники жорсткого екстремального туризму; бюджетні туристи; повністю незалежні мандрівники; мандрівники невеликих груп; індивідуальні групові мандрівники. Також на основі визначених груп туристів запропоновано заходи просування екстремальних туристичних продуктів на ринку Європи.

8. Для популяризації екстремального туризму в Європі на ринку туристичних послуг в Україні запропоновано розробити новий екстремальний тур до Іспанії. Екстремальний тур «Серфінг в Андалусії» протягом 9 днів / 8 ночей має на увазі навчання серфінгу у маленькому містечку в Іспанії Лос Каньос де Мекка. Проживання в кемпі, у одномісних або двомісних номерах. Навчання проводять професійні тренери, після навчання надається сертифікат про проходження навчання. Вартість одного ваучеру за умови проживання у двомісному номері та мінімальній вартості авіаквитків становитиме 1347,3 євро. Чистий прибуток, за умови максимального завантаження на маршруті буде становити 7893,6 євро.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. Історія туризму: підручник. Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2010. 294 с.
2. Акімова М.А. Екстремальний туризм: удосконалення класифікації. Географічний вісник. Мінськ, 2016. №2. С. 95-103.
3. Бабкин А.В. Специальные виды туризма. URL: http://tourlib.net/books_tourism/babkin01.htm (дата доступу 18.05.2022)
4. Бігус М. М. Моніторинг основних складових туристичного бізнесу в контексті забезпечення його конкурентоспроможності. Вісник Львівського університету імені Івана Франка. Серія економічна. 2012. Вип. 48. С. 342-347.
5. Бобловський О.Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні. Економічні науки. Київ, 2016. С. 278-287.
6. Борушак М. Стратегія розвитку туристичних регіонів : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня доктора екон. наук. Львів, 2008. URL: http://tourlib.net/aref_tourism/boruschak.htm (дата доступу 10.05.2022)
7. Братюк В.П. Державна політика розвитку конкурентоспроможності туризму на основі оптимізації інвестиційного забезпечення. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1964>. (дата доступу 10.05.2022)
8. Булашев О. Я. Теорія і методика спортивного туризму : навч. посіб для студентів першого курсу. (за кредитно-модульною системою). Харків : ХДАФК, 2007. 230 с.
9. Бутко І.І. Туризм, безпека в програмних турах та туристичних маршрутах. Київ: Знання, 2018. 320 с.
10. Вавілова Є.В. Реклама в просуванні туристичних послуг. Харків: ХНУ, 2015. 230 с.
11. Василькевич Л.О. Організаційно-економічний підхід до визначення сутності і структури механізму формування моделі поведінки споживачів в умовах туристичної сфери. Інноваційна економіка : Всеук.наук.-виробн.журнал, 2012. № 3. 346 с.

12. Глушко В. Просування туристичних послуг. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2018. №1. С. 86-96.
13. Головчан А.І. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними. Торгівля і ринок України : зб. наук. пр. Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2009. № 27. С.157–162.
14. Грабовенська С.П. Туристична дестинація як основа забезпечення конкурентоспроможності ринку туристичних послуг. Науковий вісник «Формування ринкової економіки в Україні». Львів: Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2016. №35 (1). С.104–109.
15. Грабовенська С.П. Туристична привабливість території: що таке і від чого залежить? Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку : Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 березня 2012р. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2012. Вип. 7. С.144–146.
16. Грабовський Ю. А. Спортивний туризм : навч. посіб. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2009. 304 с.
17. Гречишкіна Е.А., Лукашевич Н.А. Технологія створення та впровадження нового продукту на ринок туристичних послуг. URL: <https://ojs.polessu.by/TG/article/view/869> (дата доступу 21.05.2022)
18. Грибова Д.В. Створення туристичного продукту та інноваційні види туризму. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки, 2021. №43. С. 33-37.
19. Гуляє В.Г. Організація туристської діяльності. Харків: ХНУ, 2016. 312 с.
20. Казаков В.Л. Екстремальний туризм на Криворіжжі. Дніпро, 2014. 68 с.
21. Кицис В.М. Характеристика європейського туристичного макрорегіону. Сучасні проблеми територіального розвитку, 2020. №1. С. 1-13.
22. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2010. 406 с.

23. Косова Л.С. Екстремальний туризм і ризики. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки, 2019. №39. С. 134-148.
24. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навч. посібник. Київ, 2011. 334 с.
25. Крачило Н.П. Географія туризму: підручник, Київ, 2017. 208 с.
26. Кудла Н.Є. Маркетинг туристичних послуг. Знання, 2011. 351 с.
27. Миронов Ю.Б. Сутність та чинники сталого розвитку туризму в регіоні. Науковий вісник НЛТУ України. 2016 № 23. С. 117-122.
28. Лукашук В.І. Спорт як різновид шоу-бізнесу. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 45-48.
29. Луцишин Н.П. Економіка й організація міжнародного туризму. Львів, 2012. 269 с.
30. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ, 2010. 436 с.
31. Лютак О.М. Туристичний продукт як основний елемент забезпечення конкурентоспроможності туристично-рекреаційного кластера. Економічні науки: облік і фінанси, 2013. №10 (2). С.141–150.
32. Макаренко М.В. Методологічні принципи управління конкурентоспроможним регіональним розвитком. Актуальні проблеми економіки :наук.економічний журнал. Національна академія управління, 2011. №11. С. 182–188.
33. Мальська В.В., Худо В.І., Цибух І.А. Основи туристичного бізнесу. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 110 с.
34. Масляк П. О. Країнознавство : підручник. Київ : Знання, 2008. 292 с.
35. Нарута Я.С. Екстремальний туризм: визначення та види. Економічний вісник. 2016. №6. С. 28-32.
36. На які регіони поділяється Європа, назви, країни та характеристика. URL: <https://natworld.info/nauki-o-prirode/na-kakie-regiony-delitsja-evropa-nazvanija-strany-i-harakteristika> (дата доступу 18.05.2022)

37. Окладнікова Є.А. Реклама. Одеса: Просвітництво, 2017. 390 с.
38. Постоялко Д.Л., Зайцев В.М. Підходи до визначення та типології екстремального туризму. Географічний вісник. Мінськ, 2019. №4. С. 481-488.
39. Ремізов Л.П. Теорія та практика зв'язків громадськістю в туризмі. Навч. посібник. Київ: Кнорус, 2012. 208 с.
40. Риндач М.А. Зв'язки з громадськістю: Навч. посіб. Львів, 2012. 192 с.
41. Словйов Д.І. Дослідження фактора сезонності та його вплив на розвиток туристичної сфери. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2009. № 3. С. 28–31.
42. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: підручник. Київ: Грамота, 2006. 264 с.
43. Спортивний туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 ч. / за ред.. Тимошенко О.М., Львів : ЛДУФК, 2012. 150 с.
44. Ткаченко Т.І. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку. Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України, 2012. № 2(79). С. 96-104.
45. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. Київ, 2017. 463 с.
46. Федорченко В.К., Дворова Т.А. Історія туризму в Україні: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2011. 195 с.
47. Фокін С. П. Спортивний і спортивно-оздоровчий туризм: питання термінологічного апарату. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2006. № 8. С. 88–90.
48. Фокін С.П. Туризмологічні аспекти спортивного туризму. Київ: Знання, 2013. 260 с.
49. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії. Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2012. 264 с.

50. Школа І.М., Григорків В.С., Кифяк В.Ф. Розвиток міжнародного туризму в Україні. Чернівці, 2010. 320 с.
51. Adventure tourism: history, advantages, disadvantages, destinations. URL: <https://www.overstaytonight.com/adventure-tourism/> (Accessed 06 June 2022)
52. Ceballos-Lascurain H. (2000): “he Definitions and Applications Group of the Sustainable Ecotourism in North America On Line Conference”. URL: http://groups.yahoo.com/group/na_ecoyourism_definition (Accessed 23 April 2022)
53. COVID-19 Сертифікати для поїздки до Барселони, Іспанія по повітря, морю або суші у 2022 році та пункти санітарного контролю. URL: <https://www.barcelona-tourist-guide.com/ru/kovid/kovid19-pcr-test-dlya-ispanii.html> (Accessed 08 June 2022)
54. El turismo de aventura: concepto, evolucion, características y Mercado meta. El caso de Andalusia. URL: <https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/52975/moralcuadra.pdf%3Fsequence%3D1%26isAllowed%3Dy+%&cd=14&hl=ru&ct=clnk&gl=by> (Accessed 23 April 2022)
55. Entering the European market for adventure tourism. URL: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/market-entry+%&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl> (Accessed 31 May 2022)
56. Europe Data: What the Tourism Industry Needs to Know About Changing Consumers. URL: <https://www.brandwatch.com/blog/europe-tourism-consumer-preferences/> (Accessed 29 May 2022)
57. Extreme sports destinations in the United States. URL: <https://theculturetrip.com/north-america/usa/articles/a-tour-of-extreme-sports-destinations-in-the-us/> (Accessed 10 May 2022)
58. Extreme Tourism: 10 Of The Most Dangerous Places In The World Only The Brave Dare Visit. URL: <https://www.thetravel.com/extreme-tourism-dangerous-places-world/> (Accessed 12 May 2022)
59. Global Adventure Tourism Market Report 2021. URL: <https://www.globenewswire.com/news->

release/2021/05/20/2233119/28124/en/Global-Adventure-Tourism-Market-Report-2021.html (Accessed 27 April 2022)

60. Smith C., Jenner P. (2015): “Market Segments: The adventure travel market in Europe”, en Travel & Tourism Analyst, pp.43-64.

61. The European market potential for adventure tourism. URL: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/adventure-tourism/adventure-tourism/market-potential> (Accessed 25 May 2022)

62. Thrill Seekers Guide to Extreme Adventures in Europe: 29 Best Adventure Sports in Europe for Adrenaline Junkies. URL: <https://meetmeindepartures.com/thrill-seekers-adventure-holidays-in-europe> (Accessed 05 June 2022)

63. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/> (Accessed 21 May 2022)

Додатки

Класифікація екстремального туризму

Класифікаційна ознака	Види
1. За способом пересування та видом місцевості	- пішохідний - гірський - водний - лижний - спелеотуризм - інші (нові види: кайтсерфінг, параглайтинг та т.п.)
2. За способом організації	- організовані тури - неорганізовані (самодільні) тури
3. За територіальним охопленням	- міжнародні - міжрегіональні - регіональні
4. За протяжністю	- короткострокові (до 5 днів) - середньострокові (від 5 та більше днів)
5. За сезоном	- зимові - літні - міжсезонні - цілорічні
6. За видом транспорту	- піші - велосипедні - водний транспорт - лижи - кінні - мото - повітряні кулі та ін.
7. За формою участі	- індивідуальні - групові - сімейні
8. За метою участі	- спортивні досягнення - пригодницька мета - пізнавальна мета - науково-дослідницька мета
9. За віком	- молодіжний (від 18 до 29 років) - середньовіковий (від 30 до 50 років) - похилого віку (від 50 років та старіше)
10. За ступенем мобільності	- пересувної (маршрутний) – гірський, піший, лижний, водний, велосипедний - стаціонарний – спелеотуризм, дайвінг, кайтсерфінг, віндсерфінг
11. За спортивною категорією	- категорійні (всі види спортивного туризму) - не категорійні (нові види екстремального спорту)
12. За рівнем безпеки	- найбільш високий ступень ризику - середній ступень ризику - низький ступень ризику

Джерело: складено автором на основі власного дослідження